

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 5 DECEMBER 1923

No. 414

INHOUD

IN EN OM DE INDISCHE BEGROOTING I door <i>J. Sibinga Mulder</i>	Biz.	1034
De Zilverprijs tijdens en na den Oorlog II (Slot) door <i>Mr. A. M. de Jong</i>		1037
Spoorwegtarieven door <i>Mr. E. F. M. van Meerbeke</i> ..		1039
Loonen en Loonsverhoudingen te Amsterdam door <i>Dr. Ir. J. van Hettinga Tromp</i> met naschrift door <i>Ir. B. Bölger</i>		1040
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:		
De Verkiezingscampagne. Economie troef door <i>Dr. T. E. Gregory</i>		1042
AANTEEKENING:		
Voorloopige regeling van de handelsbetrekkingen tusschen Nederland en Finland		1045
MAANDLIJFERS:		
Productie der Kolenmijnen		1045
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN		1046—1052
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen.	Goederenhandel.	
Bankstaten.	Verkeerswezen.	

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonne's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

4 DECEMBER 1923.

In den toestand van de geldmarkt kwam geen verandering. Geld bleef zeer gezocht, vooral bij de maandswisseling, zoodat particulier disconto meestal alleen tegen het officieele tarief plaatsing kon vinden. De prolongatierente noteerde de geheele week 4 pCt., terwijl callgeld, nadat het aanbod van de Regeering had opgehouden, vrijwel niet meer verkrijgbaar was.

Op de balans van De Nederlandsche Bank geeft de post binnenlandsche wissels een daling van f 12.5 miljoen te zien. Deze daling laat zich geheel verklaren uit aflossing van schatkistpapier. Het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste promessen blijkt in de afgelopen week van f 42 miljoen tot f 21 miljoen te zijn teruggelopen. De beleeningen vertoonen blijkbaar in verband met de maandswisseling een aanzienlijke stijging; in totaal namen zij met f 48.3 miljoen toe. De vermeerdering geldt vnl. de effectenbeleeningen en komt voor verreweg het groot-

ste gedeelte voor rekening van de Hoofdbank en de Rijbank.

Het creditsaldo van het Rijk, dat de vorige weekstaat had aan te wijzen, blijkt weder voor een debetsaldo te hebben plaats gemaakt ten bedrage van f 14.9 miljoen.

De zilvervoorraad der Bank noteert een klein f 500.000 lager dan verleden week. De post papier op het buitenland daalde met f 18.1 miljoen. Tegelijkertijd liepen ook de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans nog een f 3.6 miljoen terug. Blijkbaar heeft de Bank dus ook in de afgelopen week weder belangrijke bedragen aan Dollars gerealiseerd.

De biljettencirculatie steeg met f 37.6 miljoen. De rekening-courant saldi daalden met f 9.4 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo stelde zich een goede f 6 miljoen lager.

* * *

Het aanzien van de wisselmarkt was deze week heel wat rustiger dan de vorige week en zooals gewoonlijk waren dientengevolge ook de omzetten belangrijk geringer. De meeste koersen ondergingen slechts voorbijgaande veranderingen en sloten op dezelfde hoogte als de vorige week. Behalve een lichte verheffing van den dollarkoers maakte een belangrijke uitzondering de koers op Kopenhagen, gesteund door verschillende maatregelen van de Regeering en door het afsluiten van stabilisatie-leeningen in Engeland en Amerika. Geopend op 46,— kon de koers oploopen tot omstreks 47.50.

LONDEN, 1 DECEMBER 1923.

Doordat drie der groote banken uitstaande leeningen niet vernieuwden en er voorts f 2.250.000 betaald moest worden op de 5 pCt. Australische Leening, moest zoowel Dinsdag als Woensdag de geldmarkt haar toevlucht nemen tot de Bank of England. Deze twee dagen kostte het vernieuwen van leeningen 2½ tot 3 pCt., terwijl voor nieuw opnemen tot 4 pCt. toe gevraagd werd. Aan het einde der week verminderde de geldkrapheid zooals gewoonlijk eenigszins en brokkelden de koersen weer af (vernieuwen van daggeldleeningen 2½ pCt., nieuw opnemen 2 pCt.).

Op de discontomarkt bleef de omzet gering en trad geen verandering in de koersen in. De banken deden uiterst weinig, terwijl de transacties tusschen makelaars in het geheel niet groot waren.

2-mnds. prima bankaccept	3 ⁵ / ₁₆ — ³ / ₈ pCt.
3- " " "	3 ⁵ / ₁₆ — ³ / ₈ pCt.
4- " " "	3 ³ / ₈ — ⁷ / ₁₆ pCt.
6- " " "	3 ¹ / ₂ — ⁵ / ₈ pCt.

IN EN OM DE INDISCHE BEGROOTING.

I.

De heer J. Sibinga Mulder, oud-directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch Oost-Indië, te Bussum, schrijft ons:

De schrijver, die in het „Algemeen Handelsblad” een beschouwing wijdde aan de Indische begrooting voor 1924 zegt: „dat een zeker gevoel dat naar geruststelling zweemt niet kan zijn uitgebleven.”

In die geruststelling deel ik niet. Het is toch niet enkel het doel om de begrooting in evenwicht te brengen, maar om dat te bereiken bij verminderde belastingdruk en daaraan schijnt nog allerminst te worden gedacht. Statistiekrecht, niet anders dan een vermomde verhooging der in- en uitvoerrechten, moet worden ingevoerd, de productenbelasting gehandhaafd en eene aardoliebelasting op den koop toe, de inkomstenbelasting „herzien”. Het woord, ook in officieele kringen meermalen geuit: „de belastingschroef kan niet verder worden aangedraaid” of „de belastingen zijn tot het uiterste opgevoerd” zijn ijdele klanken, anders niet, want ter zelfder tijd zijn de plannen al in bewerking voor een verdere aandraaiing, welke schoonschijnende namen zooals „statistiekrecht”, „herziening” men er ook aan wil geven.

Ik ontken niet, dat in zake de staatsuitgaven in Indië reeds wat is bereikt sedert de millioenenverspilling van v. Limburg Stirum, maar zoolang de regeering van Nederlandsch-Indië niet meer moed krijgt om den bezem te zetten in haar volkomen bekende verkeerde toestanden waardoor een economisch staatsbeheer wordt belemmerd, zoolang zal bij mij „dat zeker gevoel, dat naar geruststelling zweemt”, wegblijven.

Mijn ervaring in den Indischen staatsdienst opgedaan weigert vooralsnog elk optimisme. Eerst dan wanneer een man van ijzeren wil en vuist en vaste lijn aan het hoofd komt te staan, de man die niemand ontziet, zal die zoozeer gewenschte geruststelling komen en daarmee niet enkel eene sluitende begrooting, maar bij verminderden belastingdruk.

Want tal van objecten zijn er, die niet worden aangepakt, enkel en alleen omdat men de personen niet op zij durft te zetten. Wie ambtelijk Indië kent weet wat ik bedoel. Als er ingebroken wordt in 's lands kas, de dief wordt betrapt, ja, dan moet de dief worden ontslagen uit 's lands dienst, zooals we bij het politie-schandaal Batavia—Buitenzorg zagen, maar van ontslag uit den dienst van ambtenaren, die eigenmachtig beschikken over belangrijke bedragen, ook niet ten eigen bate, vernemen we niets. Ze blijven rustig aan de staatsruif knabbelen en de gemeenschap heeft eenvoudig te betalen. Ambtenaren van hoogen rang, die zonder eenige machtiging de regeering stellen voor consequenties die tonnen, soms millioenen beloopten, blijven rustig in dienst.

Te Belawan werden twee kadelenkten in de haven gebouwd, terwijl maar één door de regeering was toegestaan en het daarbij zeer de vraag is of het noodig en verantwoord was. S. Oostkust van een zeer kostbaren oceaanhaven te voorzien, welks toegang daarbij uiterst moeilijk op diepte is te houden. Men schat alleen al de kosten van het laatste op niet minder dan 800.000 gulden 's jaars. En als men de rente en kosten op de scheepvaart wil leggen, dan zal die dat niet kunnen betalen. Ik voor mij ben overtuigd, dat de regeering Belawan als haven voor de kleinere scheepvaart economisch goed had kunnen ontlasten en daarmee had kunnen en moeten volstaan. Het gaat niet aan elk productiegebied van een oceaanhaven te voorzien, wanneer daar geweldige sommen mee gemoeid zijn, die hun rente alleen op kunnen brengen wanneer de scheepvaart bovenmatig wordt belast. Teekenend is zeker wel, dat toen men te Semarang sterk aandrang op het maken van een oceaanhaven, de belanghebbenden in de eerste plaats, de scheepvaartmaatschappijen, er zich als één man tegen hebben verzet!

De directeur van het gouvernements-caoutchoucbedrijf legt zelfs, niettegenstaande de regeering het verboden had een klapperaanplant aan van ruim 1000 bouw, breidt zonder eenige sanctie de gouvernements rubberaanplant uit, legt groote oliepalm-kweekbeddingen aan en maakt voorbereidingen om op dezelfde wijze, op regeeringskosten natuurlijk, eene oliepalm-onderneming aan te leggen, en ik ben niet overtuigd, dat er niet ergens toch een aanplant is tot stand gebracht; bouwt een elektrische centrale, sluit een contract met eene landbouwonderneming, waarbij de regeering voor duizenden risico loopt, enz. enz. en alles niettegenstaande de regeering er niets van weet en zijn chef, de directeur van Landbouw, hem herhaaldelijk had gewaarschuwd. Hij koopt kostbare machines, zooals later toevallig blijkt en beschikt, en dat laatste nog wel met goedkeuring van de regeering zelf, over de inkomsten van het bedrijf door eene girorekening bij de Factorij der Nederlandsche Handel Maatschappij, die de regeeringsproducten verkoopt!!!

De directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel klaagt hem ten slotte, na steeds tevergeefs gewaarschuwd te hebben, bij de regeering aan, noemt de feiten op, die hij in aan duidelijkheid niets te wenschen overlatende termen kwalificeert en draagt hem voor, voor eervol ontslag uit 's lands dienst.

De directeur krijgt nul op het rekest, immers „men kan een ambtenaar met 25 jaren „eervollen” dienst zoo maar niet aan den dijk zetten”. Later komen nog meer en ergerlijker feiten aan het licht. De directeur herhaalt zijn voorstel en... tot zijn vertrek heeft hij tevergeefs op antwoord gewacht. Maar het alvermogende lichaam, de Algemeene Secretarie, die zich tegen elke bedoeling van zijn oprichting en bestaan in, eene machtspositie en invloedpositie heeft verworven, zoodat ze feitelijk is geworden een super-departement boven de departementen van algemeen bestuur, weet er raad op. Een der aan dat lichaam om zijn bekwaamheid meest gewaardeerde ambtenaren en die van deze zaak geheel op de hoogte was, verklaarde mij het volgende: „de door u genoemde feiten staan onomstootelijk vast en wanneer u het anders had aangepakt, was de man onherroepelijk gevallen”.

Dat spreekt boekdeelen. De almachtige ambtenarij, belichaamd in de algemeene secretarie, had niettegenstaande het vaststaan der feiten en de logische consequentie er van, kans gezien eene motiveering te vinden, waardoor de man vrijuit ging en tot op den huidige dag nog in zijn betrekking gehandhaafd blijft.

Een ambtenaar, niet aan eenig departement verbonden, voert onderhandelingen met een Duitsch concern over de oprichting van eene ijzerconstructiefabriek op Java en met medewerking van een directeur van gouvernementsbedrijven en den chef van den Indischen Centralen Aanschaffingsdienst doet hij beloften voor enorme leveringen aan de regeering, millioenen beloopende en die regeering... kreeg van dat alles pas kennis toen men bij den directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel kwam voor de onderteekening van het contract. Den chef van het departement, waaronder de I.C.A. ressorteert had men er eenvoudig buiten gelaten en Mr. Fock wist van het initiatief tot deze zaak door zijn voorganger genomen en van latere onderhandelingen en beloften evenmin iets af. De regeering kon niet meer terug en afgescheiden van de millioenen waarvoor de regeering is gebonden, staat thans te Cheribon eene Duitsche fabriek met Duitsch kapitaal, maar als concurrent van de Nederlandsche en Ned.-Indische metaalindustrie, eene concurrentie mogelijk gemaakt door die gouvernementscontracten, feitelijk buiten de regeering tot stand gekomen. Maar de hoofdamttenaren, die er schuldig aan zijn, zijn nog in 's lands dienst. Ja, een er van kreeg zelfs eene Koninklijke onderscheiding.

Ik hoop op dit staaltje van Gouvernementeelen Janboel nader terug te komen, wanneer ik meer uit-

voerig behandel de wijze waarop de regeering de zorg voor de Nijverheid heeft opgevat.

De S.S. bouwt een rijstpelmolen voor het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Soengei Penoe in Korintji, die dienen moest om in den tijd der voedselschaarschte de groote padievoorraden in Korintji tot rijst te verwerken, welke dan langs den nieuw aangelegden weg naar de kust zouden worden vervoerd. Er gebeurt maandenlang niets. Ik ga op onderzoek uit en vind gebroken en verrotte kisten al of niet met machinedeelen op diverse plaatsen in weer en wind liggen. Een deel ergens onderweg onder dak, maar een even belangrijk deel eenvoudig ergens heen gesmeten en à l'abandon gelaten. De verantwoordelijke ambtenaar van de S. S., de chef van de afdeling Secundaire Lijnen, is op mijn uitdrukkelijk verzoek meegegaan, ziet het en . . . . belooft beterschap. Reeds had een der ondergeschikte beampten zelfmoord gepleegd, terwijl het later bleek, dat hij aan dien janboel onschuldig was. Weer verlopen er maanden, meer dan een jaar. Er staat nu iets, maar van de twee installaties, die gekocht waren, is zooveel weg of onbruikbaar geworden, dat met moeite van die twee één bruikbare pelmolen zal worden gemaakt. Nog is de bouw niet voltooid of het dak stort in en er vallen dooden en gekwetsten. De tijd van voedselschaarschte is intusschen (gelukkig) reeds voorbij en de rijstprijzen weer bijna normaal. Maar tienduizenden zijn vermorst en de verantwoordelijke ambtenaar blijft in zijn hooge positie bij de S. S. gehandhaafd. Korintji komt bij de residentie Sumatra's Westkust, waar een buitengewoon flink bestuurshoofd den scepter zwaait. Hij waarschuwt telkens den directeur van Landbouw en de regeering, maar . . . . zonder eëinig resultaat. De directeur van Landbouw dringt bij de regeering op een onderzoek aan en deze vraagt bij dien ambtenaar der S. S. inlichtingen, maar de man heeft het te druk met andere zaken en maanden daarna had zij nog niets gehoord en . . . . neemt daar blijkbaar genoegen mee.

Ik geef hier enkele staaltjes waarbij het door mij beheerde departement betrokken was, ter illustratie van het gebrek aan moed en doortastendheid van de regeering van Nederlandsch-Indië om aan wantoestanden een eind te maken.

Ik kende Indië door inwoning vele jaren, voordat ik als directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel in den staatsdienst trad en optimistisch over dien staatsdienst was ik niet. Maar wat ik zag en ondervond is voor den nuchter denkenden mensch haast ongelooflijk en ergerlijker nog is de weinige steun, dien ik van de regeering ondervond, wanneer ik met klem van redenen en overstelpende bewijzen aandrang op ingrijpen. Telkens wanneer er ambtenaren van hoogen rang bij betrokken waren, werd er wat op gevonden om den persoon te sparen en ging de zaak de doofpot in.

Zeker, de ontslagen leider van het Gouvernements Proefbedrijf te Selatdjaran heeft nimmer succes gehad bij de regeering met zijn verzoeken om herplaatsing bij het departement van L., N. en H., wel een bewijs, dat wat hij misdeed heel ernstig was, maar tegen het voorstel in van den directeur van L., H. en N. ging meneer keurig op 's lands kosten eerst met verlof naar Holland.

Een hetzelfde gebeurde met een wetenschappelijk ambtenaar, wiens ongeschiktheid en erger nog was bezwen.

Is het wonder, dat bij zulke opvattingen van de regeering het onmogelijk is om schoon schip te maken en de ambtenaren te doordringen van hun juiste positie en verantwoordelijkheid? Is het wonder, dat de regeering aan het einde van het begrotingsjaar telkens staat voor verrassingen, die vaak vele miljoenen bedragen?

Gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef en gebrek aan economisch besef daarbij. De financieele conse-

quenties laten velen koud, gesteld al dat ze te voren waren overdacht en overwogen.

De dienst van het Boschwezen legde eenige jaren geleden in enkele boschdistricten en houtvesterijen kostbare vaste spoorbanen aan, met keurige kunstwerken als bruggen enz. voorzien en meerdere miljoenen werden er aan besteed. Maar doodsch en eenzaam liggen de meeste van die lijnen, een stilte, die soms wordt verbroken wanneer er eens wat meer of minder hout over wordt vervoerd. Zeker, men is onafhankelijk van vee en slechte wegen, vooral in den westmoesson geworden, maar als men eens even na wilde rekenen wat aan aanleg, onderhoud, rente, amortisatie, exploitatie, elke M³. hout kost, die er over wordt vervoerd, dan rijzen ons de haren te berge en zou men met veetrekkracht en geholpen waar noodig door transportabele banen, zeer vele malen meer economisch hebben gewerkt. En dan blijkt nog ten slotte, dat dat zeer kostbare, niet rendabele net niet overal in juiste richtingen en plaatsen is aangelegd. Aan de doeltreffendheid van het net om de stapelplaats Tjepoe in Rembang bestaat zelfs bij het boschwezen thans gerechten twijfel.

Het ging hier bij het boschwezen om een „mooi werk”, niet vrij van grootdoenerij, tot stand te brengen, maar het rekensommetje, dat elke particuliere ondernemer zoo nauwkeurig mogelijk van tevoren maakt zou hebben om zijn verantwoordelijkheid voor die uitgave te onderzoeken, ontbrak hier geheel.

Ik staakte den verderen aanleg, maar telkens weer werd door de leiding van het boschwezen getracht aan die beslissing te tornen.

Eigen exploitatie door den staat. Den houthandelaar-boschexploitant geweerd. Alle staatsbosch in houtvesterijen met vaste bedrijfsplannen ingedeeld, totdat ten slotte de handelaar exploitant uit het djatiebosch is verdreven, en handelaar sec is geworden. Immers in eene houtvesterij wordt hij niet toegelaten.

Ik juich die zgn. boschinrichting op zich zelve toe, mits de bedrijfsplannen voldoende soepel zijn om zich aan veranderde omstandigheden aan te passen. Maar er zijn vele hectaren djatiebosch, die al jaren lang op schâ staan, d.i. dat de jaarlijksche aanwas geringer is dan het verlies door afsterven enz. Maar de bijl wordt er niet in gezet, omdat het in de bedrijfsplannen van het boschwezen niet past en men elders minder zou moeten kappen en dit niet met het bedrijfsplan strookt! Die bureaucratische opvatting staat de bedrijfseconomie in den weg.

De exploitatie is nu in de puntjes. Geen spaander mag verloren gaan. Maar wie zijn het die, steunende op hun exploitatie-overeenkomsten in de gouvernements djatiebosschen, rationeële houtaankappen in de buitengewesten vestigden en een bron van ervaring ook technisch schiepen voor het heele houtbedrijf in N. O.-Indië? Dat waren niet de houthandelaren, die enkel hout op de gouvernements en particuliere venduties koopen, maar de handelaren-exploitanten. Simaloer danken wij aan hen. Niettegenstaande de vele teleurstelling, daar door de exploitanten ondervonden, is hun energie en techniek een voorbeeld voor Indië, een pioniersarbeid, voor de buitengewesten van groote betekenis.

Als eerste gevolg van dat exclusieve streven naar uitsluitend eigen exploitatie, alweer een enorm vermeerderd corps ambtenaren met al de financieele aankleve van dien, maar ook al weer met het meestal afwezig zijn, van voldoende economisch besef.

Laat ik nog een voorbeeld noemen.

De exporthandel vraagt vierkant bekapt hout. Het boschwezen decreeteert: er wordt zooveel mogelijk rond bekapt, dan valt er minder van het hout af, de productie per H.A. is grooter. Dat in het vierkant bekapt hout ook de afval wordt betaald in vergelijking met den prijs van rondhout, laat het boschwezen koud. Wanneer b.v. uit een M³. hout een stuk van 1 dM³. overblijft, dat ten slotte grooter waarde heeft dan die M³., dan is dit voor het boschwezen geen

motief om van koers te veranderen. Het schrijft eenvoudig den handel voor wat het moet kopen. Elke particulier zal zich in zijn fabrikaat of grondstof richten naar de eischen van de consumenten, alleen het staatsboschbeheer doet dat niet.

Ik zoude wenschen, dat de regeering de conclusies en al de handelingen van de commissie in zake de houtverzilveringspolitiek der Indische regeering aan de leden van de Staten-Generaal ter inzage gaf. De leden van dat hooge college zouden er nog meer in kunnen lezen dan enkel de kwestie van rond of vierkant hout en staatsexploïtatie.

En bij al die bedrijven wordt verzuimd om na te gaan, welke inkomsten de regeering ervan zoude genieten langs den normalen weg der belastingen, wanneer ze in particuliere exploitatie waren. En die factor is, vooral tegenwoordig, niet gering.

Bij de opgave van de maandproductie van ondernemingen behorende tot het gouvernements-caoutchoucbedrijf, wordt tegenwoordig, immers we lezen ze o.a. in de Indische Mercur, telkens de kostprijs gemeld zonder afschrijving, en zoo wordt het publiek zand in de oogen gestrooid. Wat er op „kapitaalrekening” en wat op „exploïtatierekening” wordt geboekt staat er niet bij, maar wat de kostprijs zoude zijn, wanneer die ondernemingen in particuliere exploitatie waren en dus erfpacht, maar meer nog alle belastingen moesten dragen, wordt niet gemeld. Elke landbouwondernemer in Ned. O.-Indië weet met welk zeer hoog percentage de kostprijs van zijn product daardoor wordt verhoogd. Merkwaardig is, dat die opgave van kostprijs en beheersprijs wordt gegeven sedert, nu bijna 1½ jaar geleden, er in de Indische pers scherpe aanvallen kwamen op het beheer van 's lands caoutchoucbedrijf en de grootdoenerij, en onkunde ook, daarbij werd aan de kaak gesteld.

En bij het boschwezen is het niet anders. Belastingen en rente werkkapitaal zijn daar onbekend.

Te Tjipetir bezit de regeering eene guetapercha-onderneming, als pionier, dus demonstratie-onderneming opgericht en ressorterende onder de directie van het gouvernements-caoutchoucbedrijf. Er is, ook in de Tweede Kamer, indertijd heel wat over te doen geweest. Ten slotte kon ik mij vereenigen met een betrekkelijk eenvoudig plan van reconstructie van de fabriek, en regeering en minister van koloniën gingen er mee accoord. Later bleek, dat zonder eenige toestemming van de regeering een veel grooter plan was uitgevoerd, dat bijna 2 ton meer kostte en toen ten slotte de directeur van het gouvernements-caoutchoucbedrijf een voorstel indiende om ook nog een groote electricische krachtinstallatie daar te maken en de directeur van L., N. en H. daarop afwijzend beschikte, bleek het, dat meneer die beslissing niet had afgewacht, maar dat die installatie daar al stond toen het verzoek werd ingediend. Maar rustig wordt hij gehandhaafd in zijn betrekking. Die onderneming kost aan Europeesch personeel al ruim f 8000 in de maand en toen ik aftrad als directeur van L., N. en H., December 1922, lag de geheele oogst van meer dan 14 maanden nog onverkocht. Tijdelijk stopzetten zoude elke particuliere ondernemer hebben gedaan, temeer daar de exploitatiekosten, als ik mij wel herinner, meer dan f 30.000 's maands bedroegen.

Maar hoe ziet het er bij de andere departementen uit? Hoe bij dat der Gouvernements-Bedrijven, waar toe o.a. de S. S. behoort en bij dat der B. O. W? Zou het daar beter zijn? Ik betwijfel het zeer, gesteld al, dat de betrokken departementschefs de schuldige ambtenaren op zij zouden willen zetten. En bij Justitie wat betreft de gevangenis-nijverheid? Ik vond eens eene groote nieuwe installatie voor de bereiding van klappervezel in eene gevangenis opgesteld in eene streek, waar weinig klappercultuur was en de bevolking de klapperdoppen met vezel voor andere doeleinden gebruikte. Dies werd die installatie niet gebruikt. En leger- en marinebedrijven en zelfs B. B.? Maar niet enkel bedrijfsfonkunde. Wie herinnert

zich niet de groote Klaten-zaak, waar een aantal Javanen in betrokken waren en die ten slotte allen door het gerecht werden vrijgesproken, want aan de getuigenverklaringen was een luchtje! Dat was het einde van die grootsch opgezette komedie. Maar het blijkt, dat er meer dan f 100.000 uit de geheime politiefondsen aan waren besteed voor de mise en scène, zooals de Indische couranten ons kort geleden meldden. Wordt de verantwoordelijke ambtenaar ter verantwoording geroepen. Daarvan hooren we niets.

Te Bandoeng bestaat eene jaarbeursvereeniging met een kostbaar gebouw en terrein, eigendom van het gouvernement. Een instituut m.i. waaraan geen behoefte bestaat, ook al was het op een meer geschikte plaats dan Bandoeng gevestigd. Elke gulden gouvernementsgeld eraan besteed heb ik steeds betreurd. Het onttaarde in een weinig beteekenende tentoonstelling en vooral pretmakerij. De regeering steunt het met f 8000 subsidie 's jaars. De vooruitzichten voor de jaarbeurs van '22 waren slecht. Vele stands zouden onverhuurd blijven. Maar het departement der Gouvernements Bedrijven wist er raad op. Er werd een kostbare film gemaakt, illustreerende het groote postbedrijf, men zegt dat ze pl.m. f 30.000 heeft gekost en die vormde een attractiepunt voor de jaarbeurs en verder huurde dat departement en vulde meerdere stands en de zaak was gered. Geen begrootingsartikel spreekt ervan en de regeering wist van niets. En dat in een tijd, dat elke gulden ettelijke malen dient te worden bekeken voor men ze zal uitgeven. Het verslag, dat mijn chef van de afdeling Nijverheid van die z.g.n. jaarbeurs gaf en dat in harmonie was met dat van een der administratieve ambtenaren van het departement van L., N. en H., op welks begrooting de post: jaarbeursgebouwen, subsidie, enz. thuisbehoort, was in 't kort, dat de tentoonstelling niets en de eigenlijke beurs minder dan niets hadden te beteekenen, maar dat door het departement der Gouvernements Bedrijven er zeker voor pl.m. ¼ ton aan was besteed door huur van stands, inrichting ervan, en de genoemde film.

Wat moeten ambtenaren daarvan denken, die wegens noodzakelijke bezuiniging worden aan den dijk gezet en zij die ter behoorlijke uitoefening van hun functie vaak het noodige daarvoor niet kunnen krijgen? Ik zond dat rapport aan den Gouverneur-Generaal en wees op dat ergerlijk feit, maar nimmer heb ik er ook maar iets op gehoord. De stukken worden tegenwoordig niet eerst door den G.-G. gelezen vóór ze naar de Algemeene Secretarie gaan, maar worden daar eerst behandeld om dan naar den G.-G. te gaan. Toen ik Indië verliet werd mij verzekerd, dat dat stuk nog rustig daar lag, dus vlak bij de prullemand.

Op eene conferentie waar de G.-G. met klem aandrong op bezuiniging, sterke beperking der uitgaven en aantoonde, dat de financiële toestand duister was en we een tijd van groote malaise tegemoet gingen, werd door een der departementschefs betoogd, dat daarover niet de minste zekerheid bestond en het even goed kon zijn, dat het volgende jaar van malaise geen sprake meer zou zijn en dat we dus rustig op den ouden voet door moesten gaan met het afmaken en entameeren van groote werken! Hoe kan bij zoo'n gedachtengang van een departementshoofd werkelijke bezuiniging, versoering in den staatsdienst verkregen worden? Hoe weinig telde bij dezen het waarachtige landsbelang!

Men spreekt van noodzakelijke werken om streken tot ontwikkeling te brengen en vooral op het gebied van spoorwegen is die leuze niet onbekend.

Zonder twijfel ligt in goede verkeerswegen een krachtig middel om in dat opzicht misdeelde streken tot ontwikkeling te brengen. Maar dan moet ook vast staan, dat zoo'n streek de primaire factoren voor die ontwikkeling bezit, anders zal die kostbare spoor ze niet bevorderen.

Men legde een spoor aan van Palembang (Kerta

Pati) naar Moeara Enim. Maar de gansche lange lijn doorsnijdt een gebied, waar maar een zeer klein pCt. van den grond productief kan zijn. Arm en moerasig, van slechte samenstelling: de spoor verandert daaraan niets. Voor den kolenafoer van de mijnen te Boekit Asem, zal men zeggen? Ja, alle kolen worden met de spoor vervoerd, maar enkel omdat het moet. De toenmalige exploitatiechef verklaarde mij, dat die spoor een beletsel is voor een economisch mijnbedrijf. Afvoer te water is bijna het geheele jaar door mogelijk en kost f 4,25 per ton minder dan per spoor.

De regering werd wel voorzichtiger en wanneer thans een lijn wordt aangelegd wordt eerst door de afdeling landbouweconomie van het departement van L., N. en H. een onderzoek ingesteld naar de economische mogelijkheden van de streek, waardoor die lijn is geprojecteerd. Maar of men zich eraan storen zal? Het resultaat van het onderzoek in zake de verbinding van de Zuid-Sumatralijn (Lamong) met de Palembanglijn is ongunstig. Maar in elk geval is die verbinding niet zoo urgent, dat ze in dezen tijd mag worden doorgezet. We zullen, wat pas in de verre toekomst direct of indirect rendabel kan zijn, thans moeten stopzetten tot betere tijden zijn gekomen.

Men legde de lijn naar Parigi aan vanaf de Preangerbaan. Een lijn, uitmuntende door schitterende kunstwerken en dus zeer kostbaar. De streek bij Parigi in het Zuiden van het welvarende regentschap Tasikmelaja dus voor het groote verkeer ontsloten? Maar er is een uitstekende weg naar toe, die door vrachtauto's en auto-omnibussen druk bereden wordt en de zeeweg naar Tjilatjap is goedkoop . . . . . de staatsspoor lijdt er armoede in een zeer welvarende streek en miljoenen zijn nutteloos uitgegeven voor eenen overigens schitterenden ingenieursarbeid.

Op de Kleine Soenda eilanden waar vee het hoofdproduct is van den bodem en die bodem dan ook op veeteelt is aangewezen, vond ik vele goede ijzeren bruggen over de riviertjes, die den weg doorsneden. Voor het te vervoeren product, het vee, totaal onnoodig en voor de menschen ook. Ze hebben niet zooveel haast, dat ze er niet met een prauw Sasak kunnen oversteken. Geld vermorsen onder het motief: „strekken tot ontwikkeling te brengen”. Meerdere staaltjes heb ik er van waargenomen. Gebrek aan economisch besef!

Bij mijn optreden als directeur van L., N. en H. vond ik aan het hoofd van de afdeling Visscherij een gewezen . . . houtvester. Onder hem werkte een controleur, later assistent-resident, voor het visscherijcrediet, een laboratorium voor de bestudeering van de zoetwatervischteelt te Tasikmelaja, een vischkweker en eenige deskundigen voor de praktijk der zeevisscherij. Van eenig resultaat was geen sprake. De leiding voor dit zeer moeilijk probleem ontbrak. De chef had het zoo druk, dat hij slechts te hooi en te gras over die afdeling rapporteerde en toen hij door mij gedwongen werd maandelijks zijn verslag van de werkzaamheden in te dienen, eindigde dat absoluut niets beteekenende stuk strijk en zet met de mededeeling: „ondergeteekende verrichtte gedurende de verslagperiode bureau-arbeid”. Dat werd onder de administratieve ambtenaren van het departement een geveugeld woord. Als er over iemand gesproken werd die weinig uitvoerde, dan zeide men: „verrichtte bureauarbeid”. Welnu, het kostte mij volle twee jaren voordat de regeering ertoe kon besluiten om aan dezen toestand een eind te maken en hem van deze functie te ontheffen. Ze ging toen zelfs een belangrijke stap verder en doekte de heele afdeling visscherij met assistent-resident en al op en het visscherijcrediet kwam waar het bij hoorde, nl. bij het volkscredietwezen. Voornamelijk door het totaal gebrek aan goede leiding had die afdeling eenige jaren lang ettelijke duizenden gekost, zonder ook maar het minste resultaat. Maar twee jaren, zooals gezegd, waren noodig om er een einde aan te maken.

Maar niet alleen bedrijfskunde doet haar invloed

gelden op het staatsbudget. Hierover de volgende keer nader.

J. SIBINGA MULDER.

(Wordt vervolgd.)

DE ZILVERPRIJS TIJDENS EN NA DEN OORLOG.

II.

In het eerste gedeelte van dit opstel hebben wij gezien, dat de zilverprijs zich tijdens en na den oorlog *im groszen und ganzen* vrijwel in dezelfde richting bewogen heeft als het algemeen prijsniveau, zooals dit tot uitdrukking komt in het indexcijfer der groot-handelsprijzen. In bijzonderheden bleek er echter tusschen het beloop van den zilverprijs en de beweging van dat indexcijfer een aantal verschillen te bestaan. Het voornaamste van deze verschillen was, dat het niveau van den prijs van het zilver voortdurend ietwat lager lag dan dat der groothandelsprijzen in het algemeen. Daarnevens trok het vooral ook onze aandacht, dat de zilverprijs in de tweede helft van 1914 een dalende beweging vertoonde, terwijl het algemeen prijsniveau geen veranderingen van betekenis onderging; dat de zilverprijs van het voorjaar van 1918 tot het voorjaar van 1919 vrijwel op dezelfde hoogte bleef, terwijl het algemeen prijsniveau opliep; en dat de daling van den zilverprijs in 1920 een vol kwartaal eerder begon, dan de neergaande beweging van het algemeen prijsniveau. Wij willen thans een poging doen om deze verschillen te verklaren.

En dan dient in de eerste plaats de aandacht te worden gevestigd op het uiterst merkwaardige beloop, hetwelk de zilvervraag van de twee groote Oostersche zilverlanden, Britsch-Indië en China, sedert 1914 te zien heeft gegeven. Lang vóór 1914 was deze vraag reeds een zeer belangrijke factor in de bepaling van den zilverprijs; de oorlog heeft haar in dit opzicht nog aan betekenis doen winnen.

Onderstaande staattjes geven een overzicht van den netto-invoer (c.q. -uitvoer) van zilver in Britsch-Indië en China sedert 1910 —

Netto-invoer van zilver in Britsch-Indië.

(In duizendtallen ounces, standaardgehalte)

Jaar ¹⁾	Bedrag	Jaar ¹⁾	Bedrag
1910/1911	55.104	1917/1918	74.531
1911/1912	32.229	1918/1919	237.029
1912/1913	91.078	1919/1920	96.942
1913/1914	71.107	1920/1921	21.568
1914/1915	55.766	1921/1922	61.916
1915/1916	32.932	1922 ²⁾	49.088
1916/1917	92.194		

¹⁾ Fiscale jaren; 1 April t/m. 31 Maart d.a.v.

²⁾ 1 April t/m. 31 December.

Netto-zilverinvoer en -uitvoer van China.

(In duizendtallen haikwan taels¹⁾)

Jaar	Invoer	Uitvoer	Jaar	Invoer	Uitvoer
1910	21.795	—	1917	—	20.983
1911	38.306	—	1918	23.495	—
1912	19.249	—	1919	53.125	—
1913	35.968	—	1920	92.639	—
1914	—	13.623	1921	32.431	—
1915	—	18.382	1922	39.572	—
1916	—	28.678			

¹⁾ 1 haikwan tael = 37.8 gram of ongeveer 1.22 ons troy, fijn.

Uit deze cijfers blijkt duidelijk, dat de Aziatische zilvervraag in de eerste oorlogsjaren zeer aanmerkelijk is teruggegaan. Britsch-Indië, dat in de vier jaren, die aan het uitbreken van den wereldoorlog voorafgingen, jaarlijks gemiddeld nagenoeg 62.4 miljoen oz. zilver invoerde, importeerde in 1914/1915 55.8 miljoen oz. en in 1915/1916 zelfs slechts 32.9 miljoen oz. En China, in de jaren 1910 tot en met 1913 jaarlijks gemiddeld importeur van 28.8 miljoen h.t., voerde in 1914 en 1915 per saldo zelfs aanzienlijke hoeveelheden zilver uit. Dit zeer opmerkelijke

verschijnsel levert de verklaring voor de daling van den zilverprijs in de tweede helft van 1914 en voor den relatief lagen stand van dien prijs in 1915 en in het begin van 1916 (zie de grafiek in het vorige nummer). Naar alle waarschijnlijkheid zou de vermindering van de Aziatische zilvervraag in deze jaren nog een veel scherper daling van den prijs hebben te weeggebracht, indien niet tegelijkertijd verschillende Europeesche landen, evenals ook de Vereenigde Staten, belangrijke hoeveelheden nieuw zilvergeld hadden doen aanmunten.

In den loop van 1916 en in 1917 kreeg de evenbedoelde situatie in zoover een ander aanzien, dat de zilvervraag van Britsch-Indië zeer sterk begon toe te nemen. Vooral in 1916 deed deze vraag zeer sterk haar invloed gelden, met het gevolg dat de zilverprijs een oogenblik bijna tot op het niveau van het indexcijfer der groothandelsprijzen steeg. Dat hij zich niettemin in het algemeen toch nog beduidend beneden dat niveau bleef bewegen, laat zich verklaren uit het feit dat China ook in dezen tijd — en zelfs nog in toenemende mate — zilver bleef uitvoeren.

In 1918 en 1919 begint zich dan ook in China weder een krachtige vraag naar zilver te ontwikkelen. En tegelijkertijd neemt de Britsch-Indische zilvervraag een omvang aan als nooit tevoren. Uit het eerste der bovenstaande staatjes blijkt dat Britsch-Indië in het fiscale jaar 1918/1919 alleen, per saldo méér zilver invoerde dan in de drie daaraan voorafgaande jaren te zamen. Deze factoren moesten de strekking hebben den prijs van het witte metaal zeer sterk op te drijven. Dat die prijs niettemin van het voorjaar van 1918 tot het voorjaar van 1919 vrijwel op dezelfde hoogte bleef, vindt zijn grond in de omvangrijke zilververkoop door de regeering van de Vereenigde Staten, die in dezen tijd plaats vonden. Reeds tegen het einde van 1917 had de Britsche regeering, met het oog op de toenemende Indische zilvervraag, onderhandelingen geopend met het doel om bij den grooten bondgenoot aan de overzijde van den oceaen zilver aan te koopen. Als gevolg hiervan kwam op 23 April 1918 in de Unie de zoogenaamde *Pittman Act* tot stand, welke, in haar eerste artikel, aan het gouvernement der Vereenigde Staten de bevoegdheid gaf om, tot een maximum van \$ 350 miljoen in totaal, zilveren dollars te doen versmelten en het aldus verkregen zilver in den vorm van baren te verkoopen tegen een prijs van minstens \$ 1 per ons. Ingevolge deze bepaling werd in twaalf maanden tijds nagenoeg 200 miljoen oz. zilver aan de Britsche regeering verkocht; ongeveer 260 miljoen dollars werden tot dat doel versmolten. Deze verkoopten maakten het mogelijk op zeer eenvoudige wijze aan de Indische zilvervraag te voldoen, en daar de Amerikaansche regeering het zilver van de hand deed tegen een prijs van \$ 1,01½ tot \$ 1,01¼ per ons (den in de wet genoemden minimumprijs, vermeerderd met de kosten van versmelting en vervoer), bleef de zilverprijs op de open markt zich gedurende dezen tijd vrijwel op hetzelfde niveau bewegen als waarop hij zich in April 1918 bevond.

In Mei 1919 staakte de regeering van de Vereenigde Staten haar zilveraankopen. Zooals wij in het eerste gedeelte van dit opstel gezien hebben begon de zilverprijs toen ook dadelijk weer te stijgen. Uit den aard der zaak duurde het nu echter nog eenigen tijd vóór al het ingevolge de *Pittman Act* verkochte zilver was afgeleverd. Hieraan en aan de omstandigheid dat de Britsch-Indische zilvervraag in den loop van 1919 zeer beduidend begon te slinken, is het waarschijnlijk wel voor een belangrijk deel toe te schrijven dat de zilverprijs ook in de tweede helft van 1919 en in het begin van 1920 nimmer het niveau van het indexcijfer der groothandelsprijzen bereikte.¹⁾

Vorgeleken bij de opvallende schommelingen gedu-

¹⁾ Daarnaevens speelt hierbij vermoedelijk ook de aanstonds nader te bespreken versmelting van het zilvergeld al eenigermate een rol.

rende de eerste vijf jaren na 1914, is het beloop van de Aziatische zilvervraag sedert het begin van 1920 over het geheel genomen vrij regelmatig en tamelijk normaal geweest. Wanneer wij nog eenmaal een blik slaan op de beide hierboven afgedrukte staatjes, dan treft ons het zeer hooge cijfer van den Chineeschen zilverinvoer in 1920. Daartegenover staat echter dat de zilverimport van Britsch-Indië in 1920/1921 zeer gering geweest; men moet tot het jaar 1899/1900 teruggaan om voor den netto-zilverinvoer van dit land een lager cijfer te vinden. De cijfers van den Britsch-Indischen zilverinvoer uit de twee laatste in de beide staatjes vermelde jaren komen vrijwel overeen met het gemiddelde uit de periode 1910—1914. Die voor China liggen iets hooger; het verschil is echter te gering dan dat het veel gewicht in de schaal zou hebben kunnen leggen. Alles bijeengenomen schijnt dus het beloop van de Aziatische zilvervraag sedert het begin van 1920 geen bijzondere afwijkingen te vertoonen. En in elk geval kan dat beloop niet verantwoordelijk worden gesteld voor het feit, dat de daling van den zilverprijs in 1920 ruim drie maanden eerder inzette dan die van het indexcijfer der groothandelsprijzen, noch voor de omstandigheid dat de prijs van het witte metaal zich sindsdien bij voortdurende op een lager niveau bewogen heeft dan dat indexcijfer.

De oorzaak van deze beide merkwaardige verschijnselen moet dan ook elders worden gezocht. Zij ligt in laatste instantie ten deele bij de voorafgegane stijging van den zilverprijs zelve, en ten deele ook bij de in dezen tijd steeds verder om zich heen grijpende gelddepreciatie in sommige Europeesche landen.

De hoogte waarop de zilverprijs zich in de laatste maanden van 1919 en in het begin van 1920 bevond, deed in een groot aantal landen de metaalwaarde der zilveren munten aanmerkelijk boven de nominale waarde stijgen, zoodat het rekening gaf die munten te versmelten en het aldus verkregen zilver in den vorm van baren te verkoopen. Vooral in landen als Oostenrijk, Duitschland, Polen, Italië, Frankrijk en België, waar het papieren ruilmiddel sterk gedeprecieerd was, was het voordeel dat op deze wijze te behalen viel, zeer aanzienlijk. Maar ook in landen waar het geldwezen in veel gunstiger conditie verkeerde, kon, in den tijd dat de zilverprijs op zijn hoogtepunt was, door versmelting der zilveren munten een belangrijke winst worden gemaakt. In de eerstbedoelde landen deed deze staat van zaken het zilvergeld (voor zoover dat, ten gevolge van de depreciatie van het papieren geld, al niet eerder aan den omloop onttrokken en „opgepot” was) geheel uit de circulatie verdwijnen. En de regeeringen der gunstiger gesitueerde landen zagen zich voor een goed deel genoodzaakt het wettelijke gehalte van hun zilveren munt belangrijk te verlagen. Het laatste geschiedde, gelijk bekend, o.a. in Nederland en in Engeland. Bovendien leidde de hooge zilverprijs ook tot de versmelting van belangrijke hoeveelheden zilveren sieraden en gebruiksvoorwerpen.¹⁾

Dat dit alles in het voorjaar van 1920 een sterk deprimeerenden invloed op de zilvermarkt moest hebben, behoeft wel geen betoog. Door de allerwege plaats hebbende versmeltingen was het aanbod grooter dan ooit. En de overweging dat de regeeringen van de Westersche landen, die in de laatste jaren nog zilver voor monetaire doeleinden hadden aangekocht, daartoe, in verband met de verlaging van het gehalte van

¹⁾ Zoo vindt men bijvoorbeeld in den *Annual Bullion Letter* van de firma Samuel Montagu & Co. over 1920 melding gemaakt van een „heavy realization of the weightier descriptions of manufactured silver in jewellers' stocks and in private hands”. „Many remarkable examples of early Victorian taste” — zoo voegt de schrijver van het overzicht er aan toe — „had thus to make a fiery exit from a world, which had hitherto tolerated their existence” ....

hun zilvergeld, in de naaste toekomst wel niet meer zouden overgaan, maar dat veeleer ook van deze zijde op den duur aanbod van zilver te verwachten viel, maakte de vraag uiterst flauw. Men zal zich, dunkt mij, wel niet vergissen, wanneer men uit dezen samenloop van omstandigheden het feit verklaart, dat de daling van den zilverprijs in 1920 ruim drie maanden eerder heeft ingezet dan die van het algemeen prijsniveau.

Ter verklaring van het lage niveau, waarop de prijs van het witte metaal zich sedert het begin van 1920, vergeleken bij het indexcijfer der groothandels-prijzen, bij voortdurende bewogen heeft, behoeft aan het voorafgaande thans niet veel meer te worden toegevoegd. De krachtige daling van den zilverprijs in den loop van 1920 deed in de landen met betrekkelijk normaal geldwezen, de metaalwaarde van de zilveren munt al spoedig tot beneden de nominale waarde terugloopen, met het gevolg dat de versmelting van het zilvergeld in deze landen weldra weder een einde nam. Daarentegen deed de steeds verder voortschrijdende gelddepreciatie in een aantal andere landen die versmelting aldaar voortdurend verderen voortgang maken, terwijl sommige van deze landen (waaronder Duitschland) zelfs tot een formeele demonetisatie van hun zilver overgingen. Tegelijkertijd kwam de Britsche regeering, in verband met de hermunting van het Engelsche zilvergeld, bij herhaling met aanzienlijke hoeveelheden zilver op de markt. Zoo bleef de prijs van het witte metaal bij voortdurende onder sterken druk. Vermoedelijk zou hij zelfs nog wel verder zijn teruggelopen dan hij in werkelijkheid deed, zoo niet de *Pittman Act* hier andermaal haar invloed had doen gelden. Artikel 2 dier wet toch bepaalde, dat de regeering van de Vereenigde Staten voor het krachtens artikel 1 verkochte zilver een gelijke hoeveelheid in de Unie zelf geproduceerd nieuw zilver moest terugkopen, tegen den prijs van \$ 1 per ons. Toen, in Juni 1920, de marktprijs van het zilver in de Vereenigde Staten tot beneden de \$ 1 was gedaald, werd met deze aankopen een aanvang gemaakt. Sindsdien zijn zij onafgebroken voortgezet tot, in den zomer van 1923, het totaal van 200 miljoen oz. bereikt was. Het effect van deze zilveraankopen is duidelijk. Doordat de regeering van de Unie een prijs betaalde, die aanmerkelijk hooger was dan de prijs, die in de open markt voor zilver te bedingen viel, werd gedurende drie jaren al het in de Vereenigde Staten geproduceerde zilver, buiten de vrije markt gehouden. Dit moest uit den aard der zaak de tendens hebben den marktprijs van het witte metaal te doen stijgen.

Nu de zilveraankopen ingevolge de *Pittman Act* een einde hebben genomen zal de zilverproductie van de Unie voortaan weder haar weg moeten vinden naar de open markt. Tot dusver heeft deze nieuwe staat van zaken zich nog niet of slechts zeer ten deele voelbaar gemaakt, aangezien er nog belangrijke hoeveelheden van het door de Unieregeering gekochte zilver geleverd moesten worden. Maar deze overgangstoestand zal niet lang meer kunnen duren. En als vanzelf rijst dus de vraag wat er in de naaste toekomst van den zilverprijs worden zal.

De zilverproductie van de Vereenigde Staten heeft in de jaren 1919 tot en met 1922 gemiddeld 55 miljoen oz. per jaar, of ruim 30 procent van de gemiddelde jaarlijksche wereldproductie bedragen. Hoewel dit cijfer zeker niet onbelangrijk te noemen is, lijkt het toch weinig waarschijnlijk, dat het vrijkomen van de zilverproductie der Unie voor verkoop op de open markt, in de gegeven omstandigheden een scherpe daling van den prijs zal teweeg brengen. In de eerste plaats heeft de ervaring nu wel geleerd, dat de wisselingen in het bedrag van het jaarlijks door productie beschikbaar komende nieuwe zilver, voor de beweging van den prijs van het witte metaal van betrekkelijk secundair belang zijn. Voorts staat nog te bezien of de zilverproductie in de Vereenigde Staten zich in de

naaste toekomst op hetzelfde niveau zal handhaven als waarop zij zich gedurende de laatste jaren bewogen heeft. De zilverproducenten in de Unie hebben, doordat de regeering ingevolge de *Pittman Act* voor hun product een prijs betaalde, die belangrijk boven den marktprijs lag, sedert Juni 1920 onder ongewoon gunstige omstandigheden gewerkt. Nu hieraan een einde gekomen is, lijkt het niet uitgesloten, dat de zilverproductie in de eerstvolgende jaren merkbaar terugloopt. En tenslotte zou het niet te verwonderen zijn, wanneer bleek dat de ontmunting en versmelting van zilveren munt in de landen met sterk gedeprecieerd ruilmiddel, die sedert het begin van 1920 zulk een belangrijke rol gespeeld heeft, thans langzamerhand wel over haar hoogtepunt heen is.

Zoo schijnt er dus wel reden om aan te nemen dat het staken van de zilveraankopen ingevolge de *Pittman Act* voor den prijs van het witte metaal geen ingrijpende gevolgen zal blijken te hebben. Daarmede is natuurlijk nog allerminst gezegd, dat die prijs in de eerstvolgende jaren dezelfde betrekkelijke stabiliteit zal blijven vertoonen, welke hem sinds 1921 gekenmerkt heeft. Of dit al dan niet het geval zal zijn, hangt mede af van verschillende andere factoren; welker werking op het oogenblik nog geheel in het onzekere is. In het algemeen kan men alleen dit zeggen: Het gebruik van zilver voor monetaire doeleinden is in de Westersche landen tijdens en na den oorlog per saldo belangrijk afgenomen. In hoever dit verschijnsel van blijvend aard zal zijn, laat zich op het oogenblik niet vaststellen. Dat de landen met sterk gedeprecieerd ruilmiddel spoedig tot het gebruik van zilvergeld zullen terugkeeren lijkt vooralsnog echter niet waarschijnlijk. Voorzover er in deze landen een streven bestaat om, ten deele na een voorafgaande stabiliseering van de waarde der geldeenheid, weder meer hard geld in omloop te brengen; schijnt men zich, althans voorloopig, in hoofdzaak te willen bepalen tot munten van minder kostbaar metaal. Aan den anderen kant ziet het er voorshands ook nog niet naar uit, alsof de landen, waar nog wel zilvergeld in omloop is, maar waar het gehalte van dat geld in 1919 of 1920 verlaagd werd, van zins zouden zijn om op die verlaging terug te komen. In die omstandigheid zal het beloop van den zilverprijs in de naaste toekomst meer dan ooit afhankelijk zijn van de Aziatische zilvervraag. Die vraag is echter in het verleden vaak zoo grillig gebleken, dat men goed zal doen in de komende jaren voortdurend met de mogelijkheid van verrassingen in de beweging van den zilverprijs rekening te houden. A. M. DE JONG.

SPOORWEGTARIEVEN.

In de beschouwingen over de resultaten van de verlaging van eenige spoorwegtarieven (zie de E.-S. B. van 29 Augustus jl.) heeft de heer Damme aanleiding gevonden in de E.-S. B. van 17 October jl. eenige vragen te stellen en daaraan een enkele opmerking toe te voegen.

De heer Damme aanvaardt niet het eenvoudige verband, gelegd tusschen verkeersomvang en tariefs-wijziging, en heeft bezwaar tegen de vergelijking van de opbrengstcijfers van de baanvakken met buurtverkeer en die van het overige verkeer.

Hij zegt, dat de vaststelling van den invloed van tariefswijzigingen op het spoorwegverkeer reeds in normale tijden een zeer ingewikkeld en moeilijk vraagstuk is en dat het dat in abnormale tijden nog in sterk verhoogde mate is.

De heer Damme heeft gelijk, positieve resultaten van een tariefsverlaging kunnen nooit met zekerheid vastgesteld worden. Wordt na een tariefsverlaging het beoogde doel bereikt, dan staat toch nog niet vast, dat dit resultaat aan de tariefswijziging en niet aan andere factoren te danken is; en evenmin bestaat zekerheid, dat verlies, geleden na een tariefsverlaging,

veroorzaakt is door deze tariefsverlaging en niet een gevolg is van andere invloeden.

Het is dan ook onnoodig over de beide bestreden punten nog van gedachten te wisselen, en daarom zal slechts de vraag besproken worden of ten minste een negatief resultaat vastgesteld kan worden, nl. dat de tot dusver toegepaste tariefsverlagingen niet geleid hebben tot de door het publiek verwachte vermeerdering van inkomsten.

Dit is trouwens voldoende voor de strekking van het gehouden betoog, want wat heeft hiertoe aanleiding gegeven?

Het publiek klaagt er over, dat het economische leven gedrukt wordt door de hooge spoorwegtarieven en is van meening, dat er geen reden is om verlaging van de tarieven achterwege te laten, aangezien tariefsverlaging leidt tot toeneming van het vervoer en stijging van de spoorwegopbrengsten.

De bedoeling nu was er op te wijzen, dat de ervaring, in de tegenwoordige tijdsomstandigheden met tariefsverlaging opgedaan, aantoonde, dat deze opvatting onjuist is.

De heer Damme wijdt vooral aandacht aan het tarief voor buurtverkeer, dat lager is dan het normale tarief en dat sedert 1 April 1923 op een veertigtal baanvakken toegepast wordt.

De opbrengst van deze baanvakken is inmiddels ook over de maanden Juli en Augustus bekend geworden, wat de beantwoording gemakkelijker maakt van de vraag van den heer Damme, of wegens den korten, sinds de invoering van het verlaagde tarief verlopen tijd de resultaten wel onbevredigend genoemd mogen worden.

Op de vergelijking van de maandcijfers oefent echter de omstandigheid, dat het Pinkstervervoer viel in Juni 1922 en in Mei 1923, een storenden invloed uit, waarom het de voorkeur verdient de opbrengst van de maanden Mei en Juni te zamen te voegen.

Op de lijnen nu, op welke het tarief voor buurtverkeer toegepast wordt, valt in 1923 tegenover de overeenkomstige maand van 1922 een achteruitgang van de opbrengst waar te nemen, bedragende in

April $14\frac{1}{2}$ pCt.; Mei/Juni $13\frac{1}{2}$ pCt.; Juli 10 pCt.; Augustus $7\frac{1}{2}$ pCt.

Tot een vermeerdering van de opbrengst heeft deze tariefsverlaging dus niet geleid.

Er zijn echter baanvakken, op welke in 1923 de opbrengst niet bleef onder die van de overeenkomstige maand van 1922.

Dit aantal bedroeg in:

April 5; Mei/Juni 8; Juli 4; Augustus 7.

Ware na April de opbrengst van 1922 bereikt op dezelfde baanvakken als in de voorafgaande maand(en) en ware dit aantal baanvakken elke maand met enige andere uitgebreid geworden, dan zou de eenmaal verkregen verbetering als blijvend beschouwd mogen worden en zou de als proef ingevoerde tariefsverlaging wel niet dadelijk voordeel opleveren, maar toch hoop geven voor de toekomst.

Aldus is echter de gang van zaken niet geweest. Geen enkel baanvak heeft gedurende alle maanden dezelfde opbrengst als in 1922 of een hogere opgeleverd. En Augustus telt drie baanvakken, op welke de opbrengst van 1922 voor het eerst bereikt werd, drie, op welke dit voor de tweede maal plaats vond, en slechts één, waarop dit voor de derde maal het geval was.

Een en ander doet vreezen, dat de vervoerstoening daar, waar zij voldoende geweest is, in hoofdzaak te danken is aan toevallige omstandigheden, ofschoon toch de tariefsverlaging ingevoerd werd op het tijdstip, dat daarvoor het gunstigste is, nl. bij den aanvang van het voorjaars- en zomerseizoen.

Het resultaat is dan ook niet bemoedigend en zolang in den economischen toestand geen verbetering gekomen is, zal een betere uitkomst wel niet verwacht mogen worden.

Over andere omstandigheden, welke eveneens in-

vloed op den omvang van het verkeer uitgeoefend hebben, zijn geen betrouwbare gegevens beschikbaar.

Zelfs niet over de autobussen. Dat deze grooten invloed uitoefenen is niet twijfelachtig, maar dien invloed in cijfers uit te drukken, is ondoenlijk.

De verlaging van het tarief voor bestelgoed heeft evenmin een vermeerdering van de inkomsten tot gevolg gehad.

Van Januari t/m. September heeft de opbrengst nl. bedragen (de cijfers voor de maanden Juli, Augustus en September 1923 zijn intusschen nog slechts bij benadering vastgesteld):

1921:	f 6.023.678
1922:	„ 5.509.977
1923:	„ 4.408.714

De opmerking, dat in de tegenwoordige tijdsomstandigheden met de verlaging van tarieven de grootste voorzichtigheid in acht genomen moet worden, heeft dan ook alle redenen van bestaan.

E. F. M. VAN MEERBEKE.

LOONEN EN LOONSVERHOUDINGEN TE AMSTERDAM.

Dr. Ir. J. van Hettinga Tromp te Amsterdam schrijft ons:

Gelijk ten vorigen jare de beschouwingen van den heer Triebels, in het nummer van 15 November 1922 der E. S. B. over de loonen der metaalarbeiders in vergelijking tot die der gemeente-arbeiders te Amsterdam mij aanleiding hebben gegeven tot het maken van enkele opmerkingen in dit blad over datzelfde onderwerp, zoo doen dat desgelijks de beschouwingen, in het nummer van 21 November jl., door den heer Ir. B. Bölger geleverd.

Allereerst een drietal opmerkingen van ondergeschikten aard.

De eerste is deze, dat de heer Bölger de loonen van het particuliere bedrijf in 1923 vergelijkt met de loonen van de gemeente-werklieden over 1921, vermindert (wegens de werktijdverlenging in '23 van 45 tot 48 uur) met 7 pCt.

Had de heer B. nog even gewacht tot over eenige dagen de gemeentelijke cijfers over 1922 zullen verschijnen, of had hij mij deze cijfers reeds thans gevraagd, dan zou hem gebleken zijn, dat die cijfers van 1922 juist een aanmerkelijk verschil brengen in het gemiddelde loon voor de groep „ongeschoolden”. Doordat het aantal vrouwelijke ongeschoolden in 1922 nog al is toegenomen, — de vrouwen zullen in enkele particuliere bedrijven ook wel zijn medegerekend, althans het tegendeel is niet vermeld — moet in plaats van het door den heer Bölger voor de Gemeente gebruikte loon van 80 cent, worden genomen 71 cent min 7 pCt. = 66 cent. Het komt dan gelijk met het gemiddelde loon der ongeschoolden in de Hout- en Chemische bedrijven en staat juist in tusschen het gemiddelde loon in de particuliere industrie eenerzijds met mederekening van de bouwvakken, anderzijds zonder mederekening daarvan.

Om deze reden zal ik mij in mijn verdere beschouwingen tot de loonen van de „geschoolden” bepalen.

Een tweede voorafgaande opmerking betreft het verhoogen van het loon met een percentage wegens „bijvoorwaarden” (ziekengeld, ouderdomsverzorging, enz.).

Deze verhooging lijkt mij niet juist. Afzonderlijk moet worden vergeleken het werkelijke loon en wat boven het loon wordt toegekend. Immers vormt deze materie niet uitsluitend een onderwerp van beleid van de gemeentelijke werkgeefster, maar ook een onderwerp van wetgeving (sociale verzekeringswetten, pensioenwet). Verder kan men niet zeggen, dat de gemeenschap alleen de meerdere kosten van de hogere bijvoorwaarden der gemeente-werklieden betaalt. Evenzeer betaalt de gemeenschap de kosten der subsidies van Overheidswege aan werklozenverzekering, steunregelingen, bijdrage Invaliditeitsfonds, staats-

pensioen enz., alle ten behoeve van de werklieden in het particuliere bedrijf, met welke kosten het door den heer Bölger geschatte percentage voor bijvoorbeeld der particuliere arbeiders, door den werkgever betaald, feitelijk verhoogd moet worden.

Overigens is het meer aangewezen, dat in zake deze voorwaarden de particuliere arbeiders zich richten naar de Overheid dan dat deze het zou moeten doen naar het particuliere bedrijf.

Ten derde dient nog vermeld te worden, dat de verdeling in „geschoolden”, „geoefenden” en „ongeschoolden” in den op blz. 997 opgenomen staat *niet* over de geheele linie is geschied volgens de vaklijst van het N. A. M., maar bij de Gemeente volgens een loonklassewaardeering, die een geringer percentage ongeschoolden tot uitkomst geeft dan de genoemde vaklijst.

Wat nu de hoofdzaak aangaat, de vergelijking, door den heer Bölger gemaakt, van de loonen, treft bij een beschouwing der op blz. 996 afgedrukte grafiek onmiddellijk de onjuistheid van een vergelijking eenerzijds particuliere loonen, anderzijds gemeentelijke loonen. Zeer treffend is in genoemde grafiek het onderscheid tusschen eenerzijds de bouwvakken, anderzijds een complex diverse bedrijven, waaronder de gemeentelijke bedrijven. In het laatste complex vallen de loonen der vakarbeiders met betrekkelijk kleine onderlinge verschillen alle tusschen 70 en 87 cent. Ver daarboven ziet men ineens een loon van de bouwvakken van 107 cent.

Weliswaar komt het hoogste loon van 87 cent in het vorengenoemde complex bij de gemeentebedrijven voor, maar hetzelfde loon komt eveneens voor bij twee andere particuliere bedrijven. Daarop volgen twee particuliere bedrijven met een loon van 85 cent enz. Dat de Gemeente in dit complex thans onder de hoogst-betalende bedrijven voorkomt, is niet aanvechtbaar. Het is onvermijdelijk en het is op zichzelf ook niet zoo onjuist, dat de Gemeente, in de algemeene loondaling, waaraan ook zij deelneemt, ietwat achteraan komt; eveneens bleef zij wat achter, toen eenige jaren geleden een algemeene stijging van de loonen plaats had.

In plaats van zich speciaal op de gemeentelijke loonen te werpen, had de heer Bölger dus beter gedaan zich te werpen op de loonen van de bouwvakken. Sterker sprekend dan dat het gemeentelijke loon voor de geschoolden 13 pCt. hooger is dan het gemiddelde voor de geschoolden in de particuliere industrie *zonder de bouwvakken*, is het immers, dat het loon van de geschoolde bouwvakarbeiders 30 pCt. hooger is dan het gemiddelde van de andere particuliere bedrijven.

Indien het loon der geschoolde gemeente-werklieden met 13 pCt. werd verlaagd, zouden in bedoelde grafiek (afgescheiden van de bouwvakarbeiders) niet meer de gemeente-arbeiders bovenaan staan, maar resp. de brouwers, kuipers en houtbewerkers. Dan kan men weer de noodzakelijkheid van verlaging der brouwersloonen betoogen door een berekening van het percentage, dat hun loonen zich zullen verheffen boven het gemiddelde van de rest, behalve de brouwers — en behalve de bouwvakarbeiders — en zoo kan men aan den gang blijven met telkens de hoogste er uit te pikken. Dat is echter geen methode; zoolang er geen absolute gelijkheid van loon is, zal altijd één bedrijf momenteel bovenaan staan.

Ik mag er ten slotte nog wel op wijzen, dat aan de Gemeente een zekere onafhankelijkheid toekomt om haar plaats onder de werkgevers, wat de arbeidsvoorwaarden betreft, zelf te bepalen; niet zoozeer nog omdat het de Gemeente is, maar omdat zij verreweg de grootste werkgeefster is. Uit het staatje van den heer B. blijkt toch, dat het aantal arbeiders der Gemeente *alleen* reeds *groter* is dan het totaal-aantal van al de 184 andere door hem onderzochte werkgevers *te zamen*. Iedere werkgever zou in die positie eenige zelfstandigheid opeischen. Toen indertijd de metaal-industrieelen te Amsterdam zich vereenigden bleef

om deze reden „Werkspoor” dan ook buiten hun band.

In het bovenstaande heb ik dus allerminst de strekking van het betoog van den heer Bölger willen aantasten, nl. dat als de loonen in het particuliere bedrijf allerwege naar de laagte gaan, ook de gemeente-loonen die dalende beweging zullen moeten volgen. Evenzoo kan ik mij aansluiten bij zijn wensch, dat die loondalingen zich baseeren op betrouwbare looncijfers. Maar ik heb slechts in het licht willen stellen, dat men aan die betrouwbare cijfers alleen nog niet voldoende heeft, doch dat men die goede cijfers ook goed behoort te gebruiken. Zoo licht komt men tot minder juiste voorstellingen, die het bereiken van een overigens juist doel schade doen.

Uit de cijfers van den heer Bölger blijkt nu, dat de gemeenteloonen te Amsterdam bij lange na niet de hoogste uit de stad zijn, maar dat de Gemeente *met andere bedrijven* op de tweede plaats staat.

J. VAN HETTINGA TROMP.

Amsterdam, 24 Nov. 1923.

* * *

Naschrift. Ik stel het zeer op prijs, dat de Redactie mij in de gelegenheid stelt een naschrift aan de opmerkingen van Dr. Ir. v. Hettinga Tromp toe te voegen. Allereerst wijs ik er op, dat ik aan de publicatie van de door mij bewerkte statistiek geen conclusies omtrent een gewenschte hoogte der gemeenteloonen heb vastgeknoopt. Als mijn artikel den schijn heeft gewekt, dat ik deze wel heb gesuggereerd, dan wil ik verklaren, dat ik het objectieve standpunt van den statisticus heb ingenomen; ik heb een photo gegeven van de loonsverhoudingen, waardoor „zij, die geroepen zijn in onderling overleg arbeidsvoorwaarden vast te stellen, in staat zijn zich een meening te vormen”.

En ik deed dat, omdat het vorige jaar n. a. v. de publicatie van den heer Triebels, zoowel door den heer Dr. Ir. v. Hettinga Tromp als den heer Stenhuis, was erkend, dat een vergelijking van de loonen in het particuliere bedrijf met die der gemeente van groote waarde is voor het bepalen van de hoogte der loonen, doch dat de beschouwingen van den heer Triebels eenzijdig waren, omdat deze als voorbeeld voor de particuliere industrie slechts de metaalindustrie had kunnen nemen. Het lag dus voor de hand, dat dit voorbeeld nader aangevuld werd.

Stelt men dat voorop, dan is ook verklaard waarom ik me „speciaal op de gemeenteloonen wierp”. Nu vindt Dr. v. H. T. dat ik beter had gedaan meer speciaal op de loonen der bouwvakarbeiders te wijzen. Ik zou willen vragen heb ik daar dan niet op gewezen? Het feit dat Dr. v. H. T. omtrent deze bouwvakarbeiders direct conclusies uit mijn grafiek kon trekken (hij heeft een „zeer treffenden” indruk gekregen) bewijst dit toch wel voldoende. Alleen heb ik de cijfers voor de gemeente eenerzijds en die van de particuliere industrie anderzijds wat nader uitgewerkt. Daarvoor waren zooals gezegd echter historische redenen.

Ik zal dan ook niet uitvoerig ingaan op wat Dr. v. H. T. de hoofdzaak noemt. Want voor mij was dat bij het publiceeren der cijfers geen hoofdzaak. Ik heb objectief cijfers willen geven, waaruit ieder die zich daartoe geroepen voelt, zijn conclusies maar moet trekken.

Verder kan de taak van den statisticus niet gaan. Voor mij is het hoofdzaak of de cijfers juist zijn, in den meest ruimen zin des woords. Daarover zegt Dr. v. H. T. dat het jammer is, dat ik voor de gemeenteloonen de cijfers van 1921 heb gebruikt, omdat *door den invloed der vrouwelijke arbeidskrachten* de cijfers der ongeschoolden thans aanmerkelijk lager zijn dan ik heb aangenomen. Als het alleen door de vrouwelijke arbeidskrachten komt, dan bestaat dit bezwaar echter niet, omdat bij de cijfers der particuliere industrie geen vrouwen meegerekend zijn. (er staat duidelijk boven de grafiek en de tabel *mannelijke* werklieden), en de vrouwen dus bij de gemeente ook niet mogen meetellen.

Hiëraan knoopt zich vast de derde opmerking van Dr. v. H. T., die bij de indeeling der gemeentearbeiders niet de vakgroepindeeling van het N.A.M., doch de loonklassowaardeering der gemeente is gevolgd. Dit is juist, doch wat was het gevolg daarvan?

Volgens de gemeente-indeeling zijn er 61 pCt. geschoolden; 31 pCt. geoeffenden en 8 pCt. ongeschoolden. Volgens de N.A.M.-indeeling zouden er (zie brochure van den heer Triebels) 24 pCt. gesch.; 56 pCt. geoeff. en 20 pCt. ongesch. zijn. Daaruit volgt, dat als de N.A.M.-indeeling was aangehouden een aantal geschoolden naar de geoeffenden en een aantal geoeffenden naar de ongeschoolden waren verhuisd, zoodat hoewel er uiteraard zonder meer geen bepaalde cijfers gegeven kunnen worden, aangenomen mag worden dat het gemiddeld uurinkomen der geschoolden ongeveer gelijk, doch dat der geoeffenden en ongeschoolden zeer zeker hooger zou zijn geweest, dan thans vermeld. De cijfers zijn door mij dus eerder te laag dan te hoog voorgesteld.¹⁾

Dan zegt Dr. v. H. T., dat men de bijvoorwaarden niet bij het eigenlijke loon mag optellen. Ik erken dit tot op zekere hoogte. Niet echter om de reden, die Dr. v. H. T. daarvoor geeft. Of deze materie door de gemeente als werkgeefster onafhankelijk wordt geregeld dan wel haar door den wetgever wordt opgelegd, doet hier niets ter zake; het is niet de vraag *hoe* het er komt, maar dat het er is.

Nu zegt Dr. v. H. T. wel, dat de gemeenschap zich ook kosten getroost voor het particulier bedrijf. Maar dat is dan toch wel een heel klein beetje en dat weinige valt in elk geval niet in de termen om als bijvoorwaarden tot het arbeidsloon gerekend te worden. Laten wij elkaar toch vooral in dezen tijd niet wijsmaken, dat de industrie zoo van de Overheid profiteert. Als de Overheid maar eventjes wat van het bedrijf kan halen, is ze er bij (Stoomwet, Zakelijke bedrijfsbelasting). Bovendien acht ik het principieel onjuist de crisissteunregelingen (die de Overheid betaalt) als uitgesteld loon te beschouwen. Terwijl ik ten slotte de kosten der gemeentelijke arbeidsreserve, die veel eerder als uitgesteld loon beschouwd kunnen worden, niet mederekende, zoodat het door mij aangenomen verschil van 10 pCt. in de bijvoorwaarden eerder te laag dan te hoog is.

Resumeerende kom ik tot de conclusie, dat als Dr. v. H. T. heeft willen aantoonen dat de door mij gepubliceerde cijfers tot op zekere hoogte aanvechtbaar zijn, hij daarin niet is geslaagd in zooverre ik dan de gemeenteloonen te hoog zou hebben opgegeven.

Uit het bovenstaande is gebleken, dat veel eerder het tegendeel het geval is.

Zooals ik reeds opmerkte ga ik op het verdere betoog niet in, omdat ik daarbij het terrein der objectieve voorlichting zou verlaten. Een ding echter: Dr. v. H. T. zegt in de voorlaatste alinea, dat aan de gemeente een zekere onafhankelijkheid toekomt, omdat ze als werkgeefster zoo'n belangrijke plaats inneemt. De logica daarvan ontgaat mij. Men noemt een vergelijking met de particuliere industrie redelijk of men doet dat niet. In het laatste geval abstraheert men zich van het algemeene welvaartspeil, men voert een eigen loonpolitiek en garandeert den werklieden een loon, dat men verantwoord acht.

Maar dan zal men toch nog wel eens heel even moeten denken aan het feit, dat de loonen van die 9000 worden opgebracht, door zooveel honderdduizend anderen, in den vorm van belasting of als prijs van eerste levensbehoefte zoals gas, electriciteit, tram etc. En dan zal men tot de conclusie kunnen komen, dat onafhankelijkheid in wezen heel mooi is, maar dat het onredelijk is, om, begunstigd door een zelf gecreëerde monopolistische positie, den toon aan te geven op

¹⁾ Dit zou niet het geval zijn, wanneer in plaats van een gemiddelde per vakgroep een algemeen totaal gemiddelde gegeven was. Immers dan zou de getalsverhouding der vakgroepen bij de onderscheidene bedrijven tot uitdrukking zijn gebracht.

kosten van die anderen, van wie de overgrootste meerderheid op een in vergelijking lager welvaartspeil is komen te staan.

I. B. BÖLGER.

Haarlem, 26—11—'23.

In mijn artikel gelieve men het verschil tusschen de geoeffenden en de geschoolden in de chem. ind. te verbeteren, dit is niet 10 pCt. doch 20 pCt.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE VERKIEZINGSCAMPAGNE. ECONOMIE TROEF.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons d.d. 1 December 1923:

Gedurende de laatste veertien dagen is een stroom van welsprekendheid neergedaald op de kiezers en toch, vijf dagen voordat zij zich zullen moeten uitspreken is niemand, in dergelijke zaken deskundig, bereid sixpence te wagen op den uitslag der verkiezingen. Dit is voor een zeer groot deel het gevolg van het feit, dat de oude partijbanden zoo volledig zijn opgelost ten gevolge van de beroeringen der laatste tien jaren, dat zelfs ervaren partijleiders buiten staat zijn te zeggen, of argumenten, welke er op gericht zijn aan te toonen, dat de werkloosheid onmiddellijk zal genezen worden door alles duurder te maken, zwaarder zullen wegen bij de werkloozen en de vrouwen, dan argumenten, die het nadeel van hooge prijzen in het licht stellen. In zooverre de conservatieve Regering de zaak op principiëlen grondslag tracht uit te vechten schijnt het, dat zij in hoofdzaak ageert met het gevaar voor de stabiliteit der Engelsche industrie, dat in den invoer van fabrikaten besloten ligt. Alvoers derhalve detailkwesties, welke zijn gerezen, na te gaan, kan het zijn nut hebben in groote trekken te onderzoeken, welk beeld de Engelsche handel in de laatste jaren in werkelijkheid heeft vertoond. In de volgende beide staten heb ik getracht de hoofdzaken met betrekking tot im- en export van eindproducten, zoowel als van andere artikelen op diverse wijzen weer te geven.

Tabel I. Bruto- en Netto invoer.

In- en Uitvoer van fabrikaten op grond van in 1913 geldende prijzen:

	1913	1919	1920	1921	1922
Bruto invoer	769	678	678	570	659
Wederuitvoer	110	86	99	86	89
Netto invoer	659	592	579	484	560
Bruto invoer van fabrikaten	201	137	164	118	146
Netto invoer van fabrikaten	171	119	143	102	128
Bruto uitv. v. Britsche product.	525	288	372	262	362
Uitv. van Britsche fabrikaten	414	235	316	210	275

Op grond van de thans geldende prijzen:

Netto invoer	659	1462	1709	978	899
Netto invoer van fabrikaten	171	258	399	217	203
Bruto uitv. v. Britsche prod.	525	798	1334	703	720
Bruto uitv. v. Britsche fabric.	414	641	1120	589	569

1913 = 100

Invoer van fabricaten	100	69	84	60	75
Uitvoer van fabricaten	100	57	77	50	66

Tabel II. In het land gebleven invoer en Britsche uitvoer volgens klassen op grond van de in 1913 en 1922 geldende prijzen.

Klasse I. Voedingsmiddelen, Dranken en Tabak.

	1913		1922	
	In het land gebleven invoer	Britsche uitvoer	In het land gebleven invoer	Britsche uitvoer
a. Granen en Meel	82,8	2,3	101,2	2,8
b. Voeder voor dieren	4,8	2,2	11,5	1,7
c. Vleesch	54,3	2,0	100,4	1,1
d. Levend vee v. d. consumtie	0,3	—	1,6	—
e. Ander voedsel en dranken, niet aan rechten onderworpen	76,5		130,0	
f. Ander voedsel en dranken, aan rechten onderworpen	52,4	24,8	94,0	24,7
g. Tabak	7,8	3,4	17,6	5,9

Klasse II. Grondstoffen en grootendeels I onbewerkte artikelen.				
a. Kolen	—	50,7	—	72,6
b. Niet ijzerh. delfstoffen en natuursteen	2,8	0,9	4,7	1,8
c. IJzererts en scrap	7,5	0,4	4,7	0,6
d. Niet ijzerhoudende ertsen en scrap	12,0	0,2	8,3	5,2
e. Hout en Timmerhout ..	33,0	0,3	36,7	0,3
f. Ruwe katoen en katoen- afval	61,4	—	81,9	1,3
g. Wol, ruwe en afval van; Lorren	24,2	4,6	35,9	8,1
h. Zijde, ruwe enz.	1,2	0,1	2,3	0,1
i. Andere grondstoffen v. d. textielindustrie	13,3	0,3	9,7	0,8
j. Zaden en noten voor oliën, vetten, harsen en kleef- stoffen	24,0	2,8	32,9	5,0
k. Huiden en vellen	6,7	1,9	6,2	1,9
l. Grondstoffen v. d. papier- industrie	5,5	1,0	9,6	1,3
m. Rubber	6,9	—	2,6	0,1
n. Diverse grondstoffen ..	7,9	3,0	7,8	3,0
Klasse III. Geheel of grootendeels bewerkte artikelen.				
a. Cokes en gefabriceerde brandstof	—	2,9	—	5,2
b. Aardewerk, Glas, enz. ..	5,2	7,4	6,9	10,9
c. IJzer en staal en producten daarvan	15,5	55,4	10,3	60,9
d. Niet ijzerhoudende me- talen en prod. daarvan	21,3	12,0	14,3	11,5
e. Gereedschappen, IJzer- waren enz.	5,2	7,2	5,2	6,4
f. Electrotechnische arti- kelen en apparaten ..	1,4	5,4	1,4	7,3
g. Machineriën	6,0	33,6	6,9	51,5
h. Producten van hout en timmerhout	3,0	2,0	3,5	1,4
i. Katoenen garens en goe- deren	7,3	126,5	5,3	186,9
j. Wollen en gevolve garens	8,8	35,7	8,2	58,5
k. Zijde en zijden stoffen ..	13,3	2,2	16,9	2,3
l. Andere textielgoederen ..	7,4	16,1	8,7	22,4
m. Kleeding	9,7	21,0	13,0	22,6
n. Chemicaliën, drogerijen enz.	11,9	19,5	9,9	20,3
o. Oliën, vetten, harsen enz.	13,3	4,4	37,5	6,0
p. Leder en lederwaren ..	9,5	5,3	9,8	5,1
q. Papier en carton	7,4	3,7	12,2	6,7
r. Voertuigen	4,9	24,5	6,4	49,5
s. Rubberwaren	3,3	3,1	5,1	5,0
t. Diversen	17,0	25,9	21,5	28,1

Indien men de huidige prijzen neemt schijnt het natuurlijk op het eerste gezicht, dat de invoeren van eindproducten gestegen is, doch hetzelfde is natuurlijk waar van den uitvoer van Britsche fabrieken. De werkelijke toestand wordt direct duidelijk, indien men in- en uitvoer tot de prijzen van 1913 herleidt. In de eerste tabel wordt duidelijk aangetoond, dat de omvang van den invoer 25 pCt. beneden die van 1913 is, terwijl de export bij genoemd jaar vergeleken een daling van 34 pCt. vertoont! De werkelijke kern van het vraagstuk ligt dus in het verdwijnen van buitenlandsche koopers en niet in een toeneming van de buitenlandsche concurrentie. Ten einde den toestand meer gedetailleerd met betrekking tot bepaalde groepen weer te geven, stelde ik tabel II op, welke den netto-invoer benevens den uitvoer van Britsche producten voor de jaren 1913 en 1922 vergelijkt. Tot dezen netto-invoer komt men door van den totalen invoer den weder-uitvoer van buitenlandsche en koloniale producten af te trekken. Daar de tegenstanders van den vrijhandel gewoonlijk nalaten deze correctie aan te brengen zijn zij tot op zekere hoogte verantwoordelijk voor het verkeerde begrip; dat ten aanzien van de werkelijke huidige handelspositie bestaat.

De aanhangers der Regeering zijn inderdaad bereid toe te geven, dat de hevigheid der buitenlandsche concurrentie op de Britsche markt meer potentieel dan werkelijk is. De heer Baldwin is naar uit zijn redevoeringen schijnt te mogen worden opgemaakt niet

het bangst voor de huidige concurrentie, doch voor die, welke Duitschland ons zal aandoen, wanneer het eenmaal weder op de been is geraakt. Intusschen is dit argument in een verkiezingscampagne natuurlijk van weinig waarde en derhalve wordt natuurlijk het denkbeeld verspreid, dat hetgeen waartegen de conservatieve regeering bezwaar heeft de „unfairness” van den tegenwoordigen toestand is. Waarom zal men den buitenlander niet iets laten betalen? Het voor de hand liggende antwoord hierop is, dat het niet de buitenlander is, waarop de last drukt, doch de consument. Intusschen een bepaald geval stelt de tegenstanders van bescherming in staat hierop te repliceeren. Het baseert zich op het feit, dat niet in twijfel getrokken kan worden, dat toenemende productie vergezeld kan gaan van een meer dan evenredige daling in den verkoopprijs en de inductie, welke is uitgekozen dit argument te illustreeren en luister bij te zetten, is de automobielnijverheid in het Vereenigd Koninkrijk. Ten gevolge, wordt ons verteld, van de McKenna-rechten is de prijs van kleine automobielen gedaald, ondanks het feit, dat er 33½ pCt. invoerrecht van geheven wordt. Een belangrijk deel van den woordenstrijd der laatste dagen heeft zich geconcentreerd om de vraag, of al dan niet de daling in den prijs van Engelsche automobielen direct kan worden toegeschreven aan de beschermde markt. De tegenstanders der Regeering wijzen op het feit, dat op het einde van den oorlog een groot aantal machinefabrieken, die de markt voor munitie gesloten vonden, hun productiekraft gingen aanwenden tot het vervaardigen van lichte automobielen. Het gevolg is geweest een overstroming van de markt met nieuwe merken en een moordende concurrentie tusschen oude en jonge fabrieken, waarbij alle kans bestaat, dat in de eerstvolgende paar jaren een groot deel van de fabrikanten van lichte automobielen geruïneerd het veld zal moeten ruimen.

Het is inderdaad een feit, dat de financiën der automobiefabrieken ondanks de schitterende vooruitzichten van dezen tak van nijverheid in een zeer droevigen toestand verkeerden. De aanhangers der regeering trachten dit te weerleggen door onderscheid te maken tusschen de beschermde markt voor automobielen en de onbeschermde markt voor vrachtauto's. Zij stellen de bedrijvigheid in den eersten tak tegenover de betrekkelijke stagnatie in den tweeden en betoogen, dat het eenige verschil tusschen beide industriën in het tariefstelsel ligt. Intusschen, in zoverre de fabrikanten van vrachtauto's zich in moeilijkheden bevinden kunnen deze niet worden toegeschreven aan het niet bestaan van invoerrechten, omdat bij een onderzoek van de feiten werd ontdekt, dat de invoer van aan rechten onderhevige automobielen in veel minder mate gedaald is dan die van auto's, welke onbelast kunnen worden ingevoerd. De toestand is echter deze, dat de fabricage van vrachtauto's geheel is gedeseorganiseerd door den verkoop van duizenden regeeringsauto's sinds den wapenstilstand en de afwezigheid van de vraag, welke natuurlijk moet volgen op een groote industrieele depressie.

Behalve automobielen spelen schoenen en hoeden een rol. De heer Churchill had te Leicester zichzelf te verdedigen tegen de uitwerking op de kiezers van het feit, dat te Aberdeen schoenen, welke waarschijnlijk indertijd waren ingevoerd, à 5 sh. per paar worden verkocht, een prijs, welke natuurlijk blijft beneden de productiekosten te Leicester. Intusschen wijst een onderzoek uit, dat de uitvoer van schoenen der invoer overtreft. Wij hebben ook hier met een gedeseorganiseerde markt te doen door den verkoop van restanten legerschoenen door alle regeeringen der wereld.

Sir William Joynson Hicks, de Minister van Gezondheid, heeft getracht munt te slaan uit den invoer van hoeden met de bewering, dat in 1913 minder dan 1¼ miljoen hoeden werden geïmporteerd, ter-

wijl in 1922 7 miljoen het land binnenkwamen. Deze bewering, welke men wijd en zijd onder de kiezers heeft verbreid, is geheel misleidend en gevolg van het feit, dat Sir William niet de moeite nam de statistiek zoo goed te beschouwen, dat hem duidelijk werd, dat het 1½ miljoen, waarover hij het had, 1½ miljoen *dozijn* hoeden waren.

Terwijl deze argumenten, welke op bepaalde gevallen betrekking hebben, van eenigszins twijfelachtige waarde zijn, is het misschien de moeite waard om ook den theoretischen grondslag, waarop de regeering staat, te behandelen. Deze is door den Eersten Lord van de Admiraliteit in de „Times” uiteengezet in antwoord op een zeer belangrijk schrijven van Sir William Beveridge, waarin werd betoogd, dat een onderzoek van de huidige werkloosheidscijfers aantoonde, dat slechts een klein deel der werkloozen mogelijkerwijs van bescherming zou kunnen profiteeren. Als tabel III laat ik hieronder volgen de betrekkelijke cijfers door Sir William Beveridge gepubliceerd, waaraan ik heb toegevoegd het import- of exportsaldo, daarbij de werkloosheidscijfers met die der handelsbeweging voor zoover mogelijk vergelijkend.

Tabel III. Werkloozen op 22 October 1923 in de volgende industrieën.

		Saldo	
		invoer (—) of	Uitvoer (+)
		in miljoenen pond.	
		1913	1922
Mijnindustrie en Steengroeven.....	42.000 (Grondstoffen)		
IJzer en staal (+ Diverse Metalen)	58.000 (+ 70.000)	+ 32,6 ¹	+ 49,0 ¹
Scheepsbouw- en machine-industrie	276.000	+ 36,3 ²	+ 71,4 ²
Katoen, incl. bleekerijen en ververijen.	121.000	+ 119,2	+ 181,6
Bouwbedrijven.....	112.000		
Voedsel, Dranken, Tabak, Visscherij.....	46.000		
Transportbedrijf.....	129.000		
Distribueerende ondernemingen, vrije beroepen en andere ondernemingen tot het verrichten van diensten	209.000	kunnen niet beschermd worden.	
	993.000 (+ 70.000)		
Cement, Steenen, Aarwerk, Glas	24.000	+ 2,2	+ 4,0
Chemicaliën	22.000	+ 7,6	+ 10,4
Diverse Metaalbedrijven	70.000	zie boven	
Electrotechnische Industrie	11.000	+ 2,3 ³	+ 3,1 ³
Motor- en andere Voertuigen	30.000	+ 8,6 ⁴	+ 13,2 ⁴
Kleederen (incl. Schoenen en Laarzen ...)	57.000	+ 11,3	+ 9,6 ⁵
Andere textielproducten.....	78.000	+ 6,1 ⁵	+ 22,2 ⁵
Hout en Meubelen ...	20.000	— 1,0	— 2,9 ⁶
Papier en Drukwerk..	22.000	— 3,7	— 5,5
Leder, Rubber, Oliedoek.	21.000	— 4,4	— 4,8
	355.000 (— 70.000)		

1) Hierbij inbegrepen ijzer- en staalproducten, niet ijzerhoudende metalen, gereedschappen en ijzerwaren.

2) Hierbij inbegrepen machinerieën, schepen en scheepsmachinerieën; uitgezonderd electrotechnische machinerieën.

3) In de handelsstatistiek opgenomen als elektrische machinerieën. Electro-technische artikelen geven een exportsaldo van resp. £ 4 miljoen en £ 5,9 miljoen te zien.

4) Schepen, in de handelsstatistiek in deze klasse opgenomen, hier uitgezonderd.

5) Zijde, Wol, gevulde stoffen en andere textielproducten.

Een beschouwing van de cijfers der handelsbeweging bevestigt direct Sir William's onderzoek, omdat zij aantoonde, dat in slechts drie industrieën, die samen minder dan 70.000 werkloozen hebben, in 1922 een gering import-surplus bestond. Sommige takken van nijverheid, waarin de werkloosheid het hevigst is, kunnen, het blijkt duidelijk, in het geheel niet beschermd worden. Andere, waarin de werkloosheid buitengewoon hevig is, vertoonen een zeer groot uitvoer-

overschot. De heer Amery poneert nu de volgende vier stellingen.

In de eerste plaats, dat Sir William's cijfers het feit niet ter zijde stellen, dat onze huidige invoer van eindproducten uit artikelen bestaat, welke wij in het geheel niet noodig hebben. Natuurlijk zet hij niet uiteen, waarom zij onder deze omstandigheden toch gekocht worden. Inderdaad schijnt de regeering geen oog te hebben voor de wenschelijkheid het volk in staat te stellen te koopen wat het wil, waar het wil en zoo goedkoop mogelijk.

In de tweede plaats, indien bescherming zou worden ingevoerd zou de uitwerking zijn vermeerdering der nationale productie met het totaal van den huidige, dan overbodigen invoer, benevens met al die artikelen, welke deze nieuwe of uitgebreide industrieën van de bestaande zouden koopen. Honderd miljoen in het binnenland geproduceerd, welke vroeger uit het buitenland werden betrokken, zouden uiteindelijk de binnenlandsche productie met 200 miljoen doen toenemen. De heer Amery heeft gemakshalve het feit vergeten, dat indien men niet invoert ook niet kan worden uitgevoerd en komt aldus langs zeer gemakkelijken weg tot een grotesk resultaat.

In de derde plaats betoogt hij, dat iedere invloed, dien de bescherming op de prijzen zou kunnen hebben, volledig wordt gecompenseerd door de prijsdaling, die het gevolg zal zijn van het feit, dat de industrie niet langer den last van werkloosheids-ondersteuning heeft te dragen, noch de indirecte kosten aan het huidige stelsel der armenzorg verbonden. Geenerlei bewijs wordt echter geleverd, dat de totale kosten der werkloosheid een opslag vormen op den verkoopprijs van Britsche producten, welk bewijs natuurlijk buitengewoon moeilijk te leveren zou zijn, doch hiervan afgezien kunnen de netto-kosten der werkloosheid bezwaarlijk veel meer dan 3 à 5 pCt. van de nationale productie bedragen en het is zeer twijfelachtig, of de heer Amery tevreden zou zijn met een tarief van 5 pCt. als tegenwicht tegen binnenlandsche lasten.

In de vierde plaats poneert de heer Amery, dat de omvang der werkloosheid de toetssteen is van den voor-spoed. Dit denkbeeld is in de laatste weken ijverig verspreid en de sprekers zien niet altijd in, dat, indien hun redeneering waar zou zijn in den ruwen vorm, waarin zij gewoonlijk wordt uitgesproken, het voordelig zou zijn het geheele vaste kapitaal in Engeland te vernietigen, omdat onder deze omstandigheden een enorme vraag naar arbeid zou ontstaan en derhalve een geweldig groot aantal arbeiders te werk zou worden gesteld om ons tot den welvarenden toestand terug te brengen, waarin wij verkeerden voor de vernietiging plaats vond.

Men moet den eersten minister tot zijn eer nageven, dat verschillende van zijn opmerkingen, die hij volledig te goeder trouw heeft gemaakt, de kiezers werkelijk hebben gewaarschuwd voor hetgeen zij kunnen verwachten. Op zekeren keer gaf de heer Baldwin toe, dat de uitwerking van het tarief zeer wel het ontstaan van trusts in zekere branches zou kunnen bevorderen, ofschoon hij deze woorden van eenige troostrijke zinnen vergezeld deed gaan omtrent het economisch werken der industrie, indien deze in een trust is vereenigd. Een andermaal gaf hij toe, dat tariefsverhooging zeer goed een prijsstijging ten gevolge zou kunnen hebben. Uit den aard der zaak zijn de ministers in het algemeen ertoe geneigd over den invloed op de prijzen luchtig heen te loopen. Of zij denken, dat de prijzen niet zullen stijgen en indien zij van meening zijn, dat dit wel het geval zal zijn, hebben zij neiging te zeggen, dat lage prijzen toch ook niet alles zijn.

Gelijk ik in den aanhef van deze beschouwingen opmerkte loopt de strijd uit op een gevecht tusschen twee verkiezingsleuzen. Indien hooge prijzen de vrouwelijke kiezers voldoende afschrikken zal de regeering de nederlaag lijden. Indien daarentegen de kreet „tax the foreigner” genoeg kiezers pakt zal zij het pleit winnen.

T. E. GREGORY.

AANTEKENING.

Voorloopige regeling van de handelsbetrekkingen tusschen Nederland en Finland. — In het nummer van 7 November j.l. werd o.m. een overzicht gegeven van de thans van kracht zijnde door Nederland gesloten handelsverdragen en -overeenkomsten. In aansluiting daaraan laten wij hieronder volgen den brief door den Minister van Buitenlandsche Zaken d.d. 19 November j.l. aan den Voorzitter der Tweede Kamer gericht, waarin wordt medegedeeld de voorloopige regeling der handelsbetrekkingen tusschen Nederland en Finland, die nu onlangs tot stand gekomen is.

Ik heb de eer ter kennis te brengen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, dat met de Finsche Regeering is overeengekomen, de handelsbetrekkingen tusschen Nederland en Finland voorloopig te regelen op de volgende basis:

In zake van handel, douane en scheepvaart, benevens ten aanzien van de lasten en belastingen, welke aan de wederzijdsche onderdanen, alsmede de naamlooze en andere vennootschappen van koophandel en op het gebied der nijverheid — financiële ondernemingen en scheepvaartmaatschappijen daaronder begrepen — worden of zullen worden opgelegd, zal over en weer behandeling op den voet van meestbegunstigde natie worden toegepast.

Dezelfde behandeling zal, op voorwaarde van wederkeerigheid, worden toegepast ten aanzien van den invoer van goederen van Nederlandsche, Nederlandsch-Indische, Surinaamsche of Curaçaosche herkomst in Finland, alsmede ten aanzien van den invoer van goederen van Finsche herkomst in Nederland, in Nederlandsch-Indië, in Suriname en Curaçao, benevens voor wat betreft de behandeling van schepen, welke respectievelijk de Nederlandsche en de Finsche vlag voeren.

De behandeling op den voet der meestbegunstigde natie strekt zich niet uit:

a. tot de speciale faciliteiten, die in het grensverkeer zijn of zullen worden verleend, noch tot de voordeelen, die door Finland zijn of zullen worden toegekend aan Estland;

b. tot de voordeelen, die Finland heeft toegestaan of zal toestaan aan de naburstaten ten aanzien van de scheepvaart in de Oostzee en de daartoe behorende baaien noordelijker dan 58° N.B.;

c. tot de voordeelen, door Finland toegekend aan Rusland, ten aanzien van de visscherij en de jacht op robben, noch tot het recht van doorvoer door het Petsamogebied;

d. tot de voordeelen, door Finland toegekend aan Frankrijk in de artikelen 2 en 6 van de handelsovereenkomst van den 13en Juli 1921 tusschen Finland en Frankrijk, met dien verstande evenwel, dat Finland bereid is aan de natuurlijke en industriële producten van Nederlandsche, Nederlandsch-Indische, Surinaamsche of Curaçaosche herkomst, vermeld in de bij de ter zake gewisselde Nota's ¹⁾ behoorende lijst, bij invoer in Finland toe te staan dezelfde vermindering van douanerechten als toegekend aan de overeenkomstige Fransche producten, op voorwaarde evenwel, dat bij den invoer van bedoelde producten wordt overgelegd een certificaat van oorsprong, analoog aan dat, hetwelk in de Finsch-Fransche overeenkomst is voorgeschreven.

Deze voorloopige regeling is vastgelegd bij wisseling van Nota's tusschen Hr. Ms. gezant te Stockholm en den Minister van Buitenlandsche Zaken te Helsingfors en wordt, voor wat betreft de daarin vastgestelde bepalingen nopens de douanerechten en de scheepvaart, van kracht op 20 November a.s.

De overige bepalingen zullen pas van kracht worden 15 dagen nadat van hun goedkeuring door den Finschen „Riksdag" mededeeling is ontvangen.

Deze voorloopige regeling zal van kracht blijven tot aan de sluiting van een definitieve handelsovereenkomst tusschen beide landen, tenzij één der partijen haar vóórdien opzegt, waartoe beide partijen van af 1 Januari 1925 het recht hebben.

In geval van opzegging eindigt de overeenkomst drie maanden nadat de opzegging heeft plaats gehad.

Een afdruk van de daarbij behorende lijst van goederen wordt mede hierbij gevoegd.

Liste des Numéros du tarif finlandais, pour lesquels la Finlande a accordé aux Pays-Bas les mêmes dégrèvements des taux de douane qui sont désignés dans le traité franco-finlandais du 13 juillet 1921.

104. Fromages, toutes espèces, en emballage non hermétique.

¹⁾ Deze stukken zijn ter griffie der Tweede Kamer nedergelegd, ter inzage van de leden.

134. Poivre, autre que le piment, en grain ou moulu.
136. Safran, vanille, vanilline.
139. Moutarde, préparée en pâte.
140. Epices, non spécialement désignées, en graine et en poudre.

Conserves en boîtes hermétiquement closes:

141. Produits de viande et dépouilles d'animaux.
142. Anchois, sardines et poissons, autres.
147. Fruits de table et baies, plantes potagères et champignons comestibles de divers genres.
150. Câpres, moutarde et autres épices.
151. Autres conserves.
166. Tabac préparé, autres espèces que les cigares et cigarettes, et succédanés du tabac.

Papier non dénommé:

415. Coloré autrement qu'au cours de la fabrication, laqué, verni, doré, argenté ou couvert d'un autre métal ou de craie, muni de figures imprimées en une ou plusieurs couleurs, plissé, pressé ou estampé.
422. Cartes, sans impression, pour adresses, menus, cartes de visite, etc., ainsi que pour étiquettes, toutes espèces.
427. Papier peint et bords de toutes espèces, même uni à d'autres matières.
328. Savons de parfumerie, savons de toilette et autres espèces analogues; savons liquides ou mous, en tubes, flacons et autres emballages similaires de toutes sortes; savons transparents.
Éthers, essences d'alcools non dénommés ailleurs, huiles volatiles, parfumeries, cosmétiques, etc.
862. Ether de vinaigre et de fruits, essences de cognac, d'arrac et autres; éthers et essences dissoutes dans l'alcool et autres éthers et essences non spécialement désignés.
868. Essences d'amandes amères, terpinol, safrol et menthol; héliotropine, coumarine, musc et autres produits aromatiques employés en parfumerie, ainsi que les autres huiles essentielles végétales, volatiles, non spécialement nommées naturelles ou fabriquées.

ONTVANGEN:

De uitvoeringsbepalingen der gewijzigde Arbeidswet 1919. Alphen aan den Rijn, November 1923. N. Samsom.

MAANDCIJFERS.**PRODUCTIE DER STEENKOLENMIJNEN.**

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)

	1 Oct. 1923	1 Nov. 1923	1 Nov. 1922
Aant. arbeiders bovengronds.	7.757	7.754	
„ „ ondergronds.	21.051	21.169	
Totaal	28.808	28.923	26.757
	Sept. 1923	Oct. 1923	Oct. 1922
Netto productie in tonnen van 1000 KG. over de maand: ¹⁾	461.410	534.524	443.116
waarvan kolenslik	24.298	30.758	22.903
Aantal normale werkdagen gedurende de maand:	24	27	26

¹⁾ Voor de maanden Mei, Juni en Juli 1923 is op blz. 681, 805 en 884 abusievelijk de productie zonder kolenslik vermeld. Voor Juli moet dit cijfer in plaats van 452.863 zijn 453.863 ton. Over de maanden Mei, Juni en Juli bedraagt de netto productie met inbegrip van kolenslik resp. 443.525, 449.435 en 479.069 ton. Betreffende de productie over April 1923 benevens over een aantal maanden van 1922 hebben wij een verbeterde opgave ontvangen. De netto productie met inbegrip van kolenslik over April 1923 bedraagt 419.666 ton (kolenslik 23.928 ton). De definitieve cijfers over 1922, welke gemakshalve ook voor zoover zij met de voorloopige geen verschillen vertoonen, nog eens zijn opgenomen, luiden als volgt:

Maand 1922	Netto productie	Waarvan kolenslik	Maand 1922	Netto productie	Waarvan kolenslik
Januari	399.966	29.195	Juli	412.169	25.008
Febr.	354.464	24.406	Aug.	418.669	25.448
Maart	416.057	29.956	Sept.	420.246	22.010
April	372.407	21.936	Oct.	443.116	22.903
Mei	406.547	22.721	Nov.	429.486	24.176
Juni	385.202	26.460	Dec.	408.042	21.946

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 4	16 Juli '23
	Bel. Binn. Eff. 4	18 Juli '22	N. Bk. v. Denem. 6	1 Mei '23
	Vrsch. in R.C. 5	18 Juli '22	Zweedsche Rbk 5 1/2	8 Nov. '23
Javasche Bank ...	3 1/2	1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 7	9 Nov. '23
Bank van Engeland 4	5 Juli '23		Bk. v. Tsjecho-slowakijë ...	4 1/2 28 Mei '23
Duitsche Rijksbk. 90	15 Spt. '22		N. Bk. v. O'rijk 9	2 Sept. '22
Bank v. Frankrijk 5	11 Mrt. '23		Hong. Bank. . . 18	5 Juli '23
Belgische Nat. Bk. 5 1/2	22 Jan. '23		Bank v. Italië. 5 1/2	11 Juli '22
Fed. Res. Bank N.Y. 4 1/2	21 Feb. '23		Z.-Afr. Res. bnk 6	
Bank van Spanje. . . 5	23 Mrt. '23			

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto (3 mnd.)	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call-money
	Part. disconto	Proton-gatie				
1 Dec. '23	4	4	3 1/16	—	—	5-1/4 1)
26 N.-1 D. '23	3 7/8-4	4	3 1/16-3/8	—	—	4 1/2-1/4
19-24 N. '23	3 3/4-4	3 1/2-4 1/4	3 7/8	—	—	4 1/2-5
12-17 ,, '23	3 7/8	3 3/4-4 1/4	3 1/16-3/8	—	—	4 1/2-5
27 N.-2 D. '22	3 3/4-4	3 3/4-4 1/4	2 1/2-3/8	—	—	4-6
28 N.-3 D. '21	4 1/4-1/2	3 1/2	3 3/4-7/8	—	—	4-5 1/2
20-24 Jli '14	3 1/8-3/16	2 1/2-3 1/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Noteering van 30 November.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselmarkt was deze week zeer rustig. Ponden open- den weer flauw, maar bleven verder de geheele week vrijwel onveranderd. Ook Parijs en België waren aanvankelijk aan- geboden; later trad weder meer vraag op, waarop de koers weder opliep tot op het punt van opening. Marken waren de geheele week vrij gezocht en de koers kon zich herstel- len van omstreeks 25 tot 50 cent per bilioen. Dollars waren vast. Na de reactie van de vorige week, trad er weder belangrijk grooter vraag op en daar ook in Engeland weder opnieuw een grotere vraag bestond, liep de koers regel- matig op. Skandinavie vast. Vooral Kopenhagen kon onder den invloed van verschillende maatregelen tot herstel van den wisselkoers niet onbelangrijk stijgen. Zwitserland even- eens vaster. Spanje en Buenos Aires vrijwel onveranderd. Indië flauwer. 97 1/4—96 7/8—96 3/4 alles aangeboden.

4 December 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Berlijn ⁴⁾	Weenen	Parijs	Brussel ²⁾	New York ²⁾
26 Nov. 1923	11.47 3/8	0.00027 1/2	0.0037	14.45	12.40	2.61 7/8
27 ,, 1923	11.48	0.00036 1/2	0.0037	14.22 1/2	12.25	2.61 9/16
28 ,, 1923	11.47 3/8	0.00035 1/2	0.0037	14.15	12.12	2.62 3/4
29 ,, 1923	11.45	0.00036	0.0037 1/8	14.10	12.18	2.63
30 ,, 1923	11.46 1/2	0.00036 1/2	0.0037 1/8	14.12 1/2	12.15 1/2	2.63 5/8
1 Dec. 1923	11.46	0.00042	0.0037 1/4	14.25	—	—
Laagste d.w. 1	11.44	0.00025	0.0036	14.02 1/2	12.04	2.61
Hoogste ,, 1	11.49	0.00055	0.0037 1/2	14.47 1/2	12.47 1/2	2.64 1/2
24 Nov. 1923	11.47	0.00028	0.0037	14.20	12.16 1/2	2.63 1/8
17 ,, 1923	11.62 1/2	0.00050	0.0038	14.25	12.14 1/2	2.68 7/8
Muntpariteit	12.10	59.26 5)	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
 1) Particuliere opgave.
 2) Noteering van 23 November. 3) Idem van 16 November.
 4) Gulden per milliard Mark. 5) Gulden per 100 Mark.

Data	Stock- holm ^{*)}	Kopen- hagen ^{*)}	Chris- tiania ^{*)}	Zwit- serland ^{*)}	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
26 Nov. 1923	68.95	46.50	38.65	45.85	34.10	97 1/4
27 ,, 1923	68.70	46.70	39.35	45.92 1/2	34.12 1/2	97 1/4
28 ,, 1923	68.95	46.65	39.05	46.—	34.07 1/2	96 7/8
29 ,, 1923	69.05	47.25	39.60	45.97 1/2	34.10	96 7/8
30 ,, 1923	69.15	47.60	39.55	46.—	34.15	96 5/8
1 Dec. 1923	69.25	47.55	39.50	46.—	34.30	96 5/8
L'ste d. w. 1)	68.65	45.90	38.10	45.75	34.—	96 5/8
H'ste ,, 1)	69.30	47.50	39.65	46.10	34.40	97 1/4
24 Nov. 1923	69.10	46.—	38.70	45.85	34.20	96 3/4-97 1/4
17 ,, 1923	70.90	45.50	38.90	46.75	34.70	96 5/8-97 1/4
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in \$ per milliard Mark)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
1 Dec. 1923	4.34.62	5.41	0.00016	37.95
Laagste d. week	4.33.37	5.36	0.00013	37.87
Hoogste ,, ,,	4.38.62	5.46	0.00016	38.26
24 Nov. 1923	4.37.12	5.45	0.00020	38.25
17 ,, 1923	4.28.12	5.24	0.00021	36.99
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81 1/4 1)	40 5/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings- eenheden	17 Nov. 1923	23 Nov. 1923	26 Nov.-1 Dec. '23 Laagste Hoogste	1 Dec. 1923
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 15/32	97 15/32	97 15/32	97 15/32
*Bangkok ..	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1) ..	d. p. \$	39 3/8	38 7/8	38 15/16	39 1/8
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5	1/5 1/32	1/5 1/32	1/5 9/32
Constantin. .	Piast. p. £	790	820	790	830
Hongkong ..	Sh. p. \$	2/3 5/8	2/3 7/8	2/3 5/8	2/4 1/4
Lissabon 1) ..	d. per Mil.	2 1/16	2 1/16	2 1/16	2 1/16
Madrid	Peset. p. £	33.42 1/2	33.62 1/2	33.20	33.73
Mexico	d. per \$	26 1/2	26 1/2	25 1/2	27 1/2
Montevideo 1)	id.	40 1/2	40 1/2	40	41 1/2
Montreal ...	\$ per £	4.38 3/8	4.46 5/8	4.42	4.49 3/4
Praag	Kr. p. £	148 7/8	150 1/2	149	151
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	427 3/32	427 3/32	413 1/16	421 1/32
Rome	Lires p. £	102 7/10	101	100	101 1/2
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/3 3/4	3/4	3/3 5/8	3/5
Singapore ...	id. p. \$	2/4 1/8	2/4 7/32	2/4 3/32	2/4 7/32
Valparaiso 2)	peso p. £	38.70	39.70	40.20	41.20
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/2 25/32	2/2 17/32	2/2 3/8	2/2 1/2

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

NOTEERING VAN ZILVER.

te Londen N. York		te Londen N. York	
1 Dec. 1923..	33 1/4	64 1/8	2 Dec. 1922.. 32 3/8 1)
24 Nov. 1923..	33 3/16	64 1/2	3 Dec. 1921.. 37 1/4
17 ,, 1923..	33 3/16	63 3/4	20 Juli 1914.. 24 15/16
			54 1/8

1) Noteering van 1 December 1922.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 3 December 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 78.624.352,70 B.-bk. ,, 36.193.913,93 Ag.sch. ,, 60.918.335,49	f 175.736.602,12
Papier o. h. Buitent. in disconto	Idem eigen portef.	f 38.908.560,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		f 38.908.560,—
Beleeningen	H.-bk. f 63.086.283,14 incl. vrsch. B.-bk. ,, 28.328.550,75 in rek.-crt. Ag.sch. ,, 99.073.232,61 op onderp.	f 190.488.066,50
Op Effecten	f 182.219.166,50	
Op Goederen en Spec.	f 8.268.900,—	f 190.488.066,50
Voorschotten a. h. Rijk		f 14.940.746,36
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud	f 56.240.100,—
	Muntmat., Goud	f 525.545.934,38
		f 581.786.034,38
Munt, Zilver, enz.		f 7.700.590,51
Muntmat., Zilver		—
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds . f 5.961.753,81 id. van 1/8 v. h. kapit. ,, 3.992.248,89	f 9.954.002,70
Geb. en Meub. der Bank		f 5.000.000,—
Diverse rekeningen		f 96.236.077,98
		f 1.120.750.680,55
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	f 5.999.469,43	
Bijzondere reserve	f 9.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	f 1.041.868.765,—	
Bankassigtiën in omloop	f 1.575.197,77	
Rek.-Cour. { Het Rijk f — saldo's: { Anderen ,, 31.541.626,11		f 31.541.626,11
Diverse rekeningen		f 10.765.622,24
		f 1.120.750.680,55
Beschikbaar metaalsaldo	f 373.836.907,75	
Op de basis van 1/8 metaaldekking	f 158.839.789,98	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.		f 1.869.184.538,75

NED. BANK 3 December 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
3 Dec. '23	581.786	7.701	1.041.869	33.117	373.837	55
26 Nov. '23	581.783	8.181	1.004.308	42.634	379.918	56
19 " '23	581.782	8.031	1.010.384	35.441	379.987	56
12 " '23	581.778	7.004	1.025.927	35.556	375.822	54
5 " '23	581.773	7.170	1.036.833	29.561	374.998	55
4 Dec. '22	581.789	8.663	988.610	28.063	386.422	58
5 Dec. '21	605.969	8.143	1.034.520	39.255	398.617	57
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 ¹⁾	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenland	Diverse reke-ningen ²⁾
3 Dec. -1923	175.737	21.000	190.488	38.909	96.236
26 Nov. 1923	188.238	42.000	142.237	57.040	99.835
19 " 1923	181.416	43.000	148.280	55.857	87.924
12 " 1923	176.637	40.000	144.049	62.449	104.475
5 " 1923	171.145	31.000	143.462	82.289	95.486
4 Dec. 1922	200.207	38.000	130.009	75.234	31.138
5 Dec. 1921	287.332	90.000	129.178	38.658	19.825
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

¹⁾ Op de basis van $\frac{1}{2}$ metaaldekking. ²⁾ Sluitpost activa.

's RIJKS SCHATKIST.

De Minister van Financiën maakt o.m. bekend:

	26 Nov. 1923	3 Dec. 1923
dat uitstonden		
aan schatkistpromessen	f 316.360.000,—	f 305.590.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	" 42.000.000,—	" 21.000.000,—
aan schatkistbiljetten	" 201.973.000,— ¹⁾	" 195.506.000,— ¹⁾
aan zilverbons	" 29.597.986,50	" 31.022.360,—
Tegoed v. d. Postch. en Gdst. bij 's Rijks Schatkist...	" 106.558.196,53 $\frac{1}{2}$	" 106.558.196,53 $\frac{1}{2}$
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	" 104.732.998,91	" 96.364.661,55 $\frac{1}{2}$
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	30 September 1923 " 82.213.696,88	31 October 1923 " 84.153.578,07
Voorschot aan rek. houders v. d. Postch. en Girodst.	26 Nov. 1923 " 54.876.895,91 $\frac{1}{2}$	3 Dec. 1923 " 58.273.313,31
In daggeldleening tegen onderp. v. schatk. papier	" 19.300.000,—	" —

¹⁾ Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

De Minister van Koloniën maakt bekend:

	24 Nov. 1923	1 Dec. 1923
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 90.318.054,24	f 92.166.508,96
Ind. Schatk. prom. in oml.	" 79.100.000,—	" 79.100.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	" 1.400.000,— ¹⁾	" 3.200.000,— ¹⁾
Muntbiljetten in omloop.	" 41.800.000,—	" 41.700.000,—

¹⁾ Tegoed van Ned.-Indië bij de Javasche Bank.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
24 Nov. 1923	222.250		259.500	129.500	144.450
17 " 1923	223.000		263.500	134.500	143.400
10 " 1923	222.750		265.000	132.000	143.350
27 Oct. 1923	160.616	61.243	259.535	140.204	142.608
20 " 1923	161.228	61.303	263.133	139.934	142.527
25 Nov. 1922	153.778	55.953	263.215	125.535	132.720
26 Nov. 1921	162.007	26.394	282.860	90.796	114.160
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Voorschotten a/h. Gouvernem.	Diverse reke-ningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
24 Nov. 1923		166.610		1.400 ²⁾	***	57
17 " 1923		165.380		9.400 ²⁾	***	56
10 " 1923		165.530		6.500 ²⁾	***	56
27 Oct. 1923	38.139	26.187	96.023	—	40.972	56
20 " 1923	37.931	27.989	99.191	—	38.937	55
25 Nov. 1922	35.559	24.373	107.964	6.233	30.065	54
26 Nov. 1921	36.310	17.973	117.850	21.815	4.325	50
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis $\frac{1}{2}$ metaaldekking. ³⁾ Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. reke-ningen ¹⁾
27 Oct. 1923..	1.162	1.451	928	1.174	616
20 " 1923..	1.162	1.479	956	1.174	642
13 " 1923..	1.162	1.604	927	1.164	668
6 " 1923..	1.171	1.663	954	1.162	724
28 Oct. 1922..	1.240	1.686	928	1.217	510
25 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.
BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
28 Nov. 1923	127.769	125.016	***	***	***
21 " 1923	127.766	128.869	281.202	27.000	236.599
14 " 1923	127.686	124.204	282.995	27.000	238.344
7 " 1923	127.675	124.862	282.343	27.000	237.645
29 Nov. 1922	127.440	122.885	287.911	27.000	244.857
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
28 Nov. '23	43.374	72.797	21.132	99.767	22.503	18,60
21 " '23	43.439	74.143	17.236	106.232	23.647	19,15
14 " '23	43.719	71.469	14.885	105.804	23.232	19,25
7 " '23	42.889	71.650	18.350	101.051	22.563	18,90
29 Nov. '22	48.305	67.935	17.029	104.435	23.006	18,94
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in biljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarv. Goud	Waarv. b. Buitl. circ.bkn ¹⁾	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ²⁾
7 Nov. '23	6,5	0,467	0,011	2.204.704	19153.087	12
31 Oct. '23	10,8	0,467	0,011	114.874	2.496.823	4
23 " '23	14,3	0,467	0,011	79.620	524.331	15
15 " '23	14,6	0,444	0,011	5.663	46.933	5
7 Nov. '22	1,1	1,005	0,050	0,049	0,517	10
23 Juli '14	1,7	1,357	—	0,065 ³⁾	1,9 ³⁾	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Tot. uit-geeven	In kas bij de Rijksb.
34156.003	8.057.279	26098.724	16830.503	2200.000	2200.000	
7.636.781	1.058.130	6.578.651	3.868.085	114.874	114.874	
831.006	152.826	678.180	390.091	79.674	79.674	
197.321	29.542	167.780	84.342	5.663	5.663	
0,637	0,126	0,511	0,151	0,055	0,049	
0,751 ³⁾	0,751 ³⁾	—	0,944 ³⁾	—	—	

¹⁾ Onbelast. ²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine. ³⁾ In milliarden.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitent.	Zilver	Te goed in het Buitentland	Buit. gew. voorsch. a/d. Staat
29 Nov. '23	5.539.802	1.864.321	296.113	561.514	22.800.000
22 " '23	5.539.675	1.864.321	296.088	563.460	22.800.000
15 " '23	5.539.536	1.864.321	295.837	567.250	22.900.000
30 Nov. '22	5.533.921	1.897.967	288.539	573.969	22.900.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Beleeningen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
3.725.376	17.488	2.270.563	37.329.312	2.183.366	20.247	
3.302.744	17.499	2.344.531	37.158.679	2.044.600	85.509	
3.351.183	17.521	2.316.313	37.439.367	2.118.736	83.658	
2.818.868	30.207	2.145.784	36.114.050	2.116.042	68.142	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buit. saldi	Beleen. van buit. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
29 Nov. '23	353.566	84.653	480.000	1397.763	7.277.557	275.777
22 „ '23	350.905	84.653	480.000	1330.341	7.184.857	282.512
15 „ '23	351.146	84.653	480.000	1368.922	7.209.446	208.666
30 Nov. '22	337.816	84.653	480.000	791.566	6.704.738	257.249

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F. R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buit. l.		
14 Nov. '23	3.134.009	2.161.916	—	75.370	2.263.048
7 „ '23	3.122.916	2.175.759	—	72.325	2.265.556
31 Oct. '23	3.111.078	2.147.153	—	80.067	2.224.865
15 Nov. '22	3.073.848	2.145.504	—	130.912	2.321.219

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
14 Nov. '23	1.059.562	1.982.431	110.023	73,8	75,6
7 „ '23	1.065.480	1.909.383	109.835	74,8	76,5
31 Oct. '23	1.088.498	1.958.660	109.726	74,4	76,3
15 Nov. '22	913.699	1.939.510	106.448	72,1	75,2

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
7 Nov. '23	767	11.920.983	1.358.176	15.259.656	4.033.525
31 Oct. '23	769	11.943.434	1.388.387	15.288.335	4.031.675
24 „ '23	771	11.920.297	1.351.105	15.217.296	4.033.199
8 Nov. '22	786	11.256.659	1.369.950	14.981.761	3.647.510

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten:

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 3 December 1923.

Gedurende de achter ons liggende week is, wellicht voor het eerst sedert den wapenstilstand, met eenigen schijn van recht op de internationale fondsenmarkt betoogd, dat de buitenlandsche politiek thans een richting heeft ingeslagen, die wellicht wat orde zal kunnen brengen in den chaos, die Europa reeds negen jaren lang te aanschouwen geeft. Weliswaar had het dezen weg wellicht veel vroeger kunnen opgaan, indien de bezetting van het Roergebied met alle gevolgen van dien niet had plaats gevonden, doch in de eerste plaats is het altijd moeilijk na afloop der gebeurtenissen te zeggen, wat zou zijn gebeurd, indien een bepaald feit niet had plaats gevonden, in de tweede plaats kan wel worden geconstateerd, dat de moeite en kosten voor beide partijen zóó groot zijn geweest, dat met alle kracht gestreefd zal worden naar een oplossing der moeilijkheden. Het is een slechte wind, die voor niemand iets goeds brengt. En zoo heeft de ellende van de Ruhr-occupatie er misschien toe bijgedragen de geesten geneigd te maken tot onderhandelen en er toe mede te werken, dat het oeconomisch wereldbestel in veiliger banen wordt geleid.

Hoe gevoelig men is voor de geringste aanwijzing in deze richting bewijst wel het verloop van de fondsenmarkten, met uitzondering dan van New York, welke beurs feitelijk eenigszins buiten de sfeer van de Europeesche troebelen is geplaatst. Doch de markt te Londen bijv. heeft een veel opgewekter verloop gehad, ondanks het feit, dat een herleving van de bedrijvigheid in het Ruhrgebied toch samen zou kunnen gaan met een herstel van Duitsland als concurrent op de wereldmarkt. Blijkbaar echter hecht men te Londen nog meer waarde aan het uitwisselen van politieke wrijvingen en aan een mogelijk aanzwellen van de Duitse koopkracht.

Inmiddels moet men niet uit het oog verliezen, dat deze

omstandigheden niet de eenige zijn geweest, die tot de opgewekter stemming in de City aanleiding hebben gegeven. Vóór alles was het de weer ingetreden stabiliteit, zij het op een lager niveau, van den Sterlingkoers. Omtrent de daling zelve heeft men weliswaar nog geen algemeen gangbare verklaring gevonden, doch men acht het bevredigend voor den koers van het eigen betaalmiddel, dat de dalingslijn congruent is geweest met die van andere deviezen en dat de reactie ook niet heeft doorgezet, nadat de teruggang der overige buitenlandsche betaalmiddelen min of meer was gestuit. Vervolgens hebben de bemoedigende cijfers van den Britschen buitenlandschen handel over November veel er toe bijgedragen de stemming op de beurs te verbeteren, temeer, waar hierdoor, volgens sommigen, een zeker bewijs is geleverd, dat protectie in dit stadium der economische ontwikkeling niet noodzakelijk moet worden geacht. De fondsenmarkt nu is weliswaar niet bepaald tegen protectionisme gekant, doch acht het over het algemeen toch rustiger, als het tegenwoordig vrijhandelsstelsel wordt gehandhaafd. Inmiddels zal de stembus binnen enkele dagen in dit opzicht uitspraak hebben gedaan. Opvallend is het wel, dat de andere verkiezingsleus, die van de „capital-levy” vrijwel opgehouden heeft schrikbaar te werken, waardoor de beurs een verderen stimulans vond om een beteren grondtoon te doen hooren. Toch is het aan de variaties in de koersen te zien, dat nog met voorzichtigheid ter beurze wordt opgetreden.

Ook te Parijs was de tendens beter. Het spreekt vanzelf, dat de overeenkomst met de „M.I.C.U.M.” over een zeer breed front voldoening heeft gewekt. Het is ook hier opvallend, dat zelfs in die kringen, die wellicht voor den eersten tijd meer na dan voordeel van de overeenkomst hebben te verwachten, nl. de staal- en ijzerindustrieelen, niet alleen geen woord van afkeuring is gevallen, doch dat het accoord over het algemeen is toegejuicht. De toestand van handel en industrie in Frankrijk is dan ook zoodanig, dat zelfs bij een min of meer grooten tegenslag nog niet voor een ernstige depressie behoeft te worden gevreesd. Behalve de cijfers van den buitenlandschen handel zijn hier leerrijk de statistieken omtrent de immigratie van vreemde arbeidskrachten, welke immigratie nog regelmatig en op steeds grooter schaal voortgang heeft. In 1922 bedroeg het aantal buitenlandsche arbeiders, dat zich in Frankrijk vestigde, netto, d.w.z. na aftrek van weder naar het buitenland vertrokken personen, 130.000. Gemiddeld komen thans wekelijks volgens het Journal Officiel, waarbij de cijfers regelmatig worden gepubliceerd, 4000 arbeiders het land binnen. Dit wordt als bewijs aangevoerd, dat de bedrijvigheid in Frankrijk nog geenszins afnemend is. Waar nu, behalve de economische, ook nog de politieke overwinning in het Ruhrgebied een rol speelt bij de psychologie van de massa, behoeft het geen verwondering te wekken, dat de beurs in de achter ons liggende dagen een vaste stemming heeft getoond. Het enige punt van ongerustheid was hier de houding van den Franschen Franc, die niet zoo stabiel is, als in verband met de hierboven gereleveerde omstandigheden was verwacht.

Te Berlijn heeft de markt een juist tegenovergesteld beeld getoond. Na een koersstijging, die maanden aanéén onafgebroken stand heeft gehouden, viel er thans een vrij heftige reactie te constateeren. Weliswaar is een technische oorzaak hiervan één der redenen geweest. De zeer stroeve geldmarkt, die hovendien gepaard ging met een geweldig hoogen rentevoet, varieerend van 10 tot 20 pCt. per dag, heeft velen tot de noodzakelijkheid gebracht hun fondsenbezit te realiseeren. Dit zou echter niet het geval zijn geweest, indien het koersniveau dezelfde bewegelijkheid had betoond, als nog enkele weken geleden het geval was. Toen toch kwamen er ook perioden van schaarschte op de geldmarkt en van dienovereenkomstige hooge rentevergoedingen voor, doch toen werden dergelijke kosten meer dan goed gemaakt door de snelle „catastrophen-hüsse”. Thans echter vertoont de markt niet meer deze neiging, zoodat de rente binnen enkele dagen vaak iedere mogelijkheid van winst wegneemt. Er zijn zelfs reeds verschillende gevallen van vrij beteeknende faillissementen aan de Berlijnsche beurs voorgekomen, alleen of in hoofdzaak door de verhoudingen op de geldmarkt veroorzaakt. De loomheid van de fondsenmarkt kan worden beschouwd als het tegenbeeld van de willige stemming, die tot nu toe geheerscht heeft. Nu het er den schijn van heeft, dat de chaos van het muntwezen langzamerhand uit den weg zal worden geruimd — al wordt de rentenmarkt dan ook reeds niet meer tot de „goud”-waarde geaccepteerd — nu reeds vage berichten de ronde doen van buitenlandsche hulp in den vorm eener internationale leening, nu alle verschijnselen van een herstelperiode (werkloosheid, gebrek aan afzetgebied, enz.) zich ver-

toonen, gevoelt men er niet veel meer voor fondsen te koop, die wellicht binnen afzienbaren tijd hun „waarde” zullen moeten bewijzen. Tot nu toe is over deze waarde eigenlijk niet nagedacht; de depreciatie van het betaalmiddel maakte iedereen aankoop vrijwel mathematisch zeker tot een winstgevende transactie. Nu de kans bestaat, dat men ook met andere factoren rekening zal hebben te houden, hecht men, zooals vanzelf spreekt, aan deze ook groter waarde. Het is natuurlijk mogelijk, dat deze houding van voorbijgaanden aard zal blijken te zijn, doch zij is dan in ieder geval symptomatisch geweest voor de prikkels, waaraan de markt te Berlijn onderhevig is.

Te New York heeft het koersverloop slechts geringe afwisseling getoond. De beurs was er prijshoudend; groote variaties kwamen niet voor, in welke richting dan ook.

Ten o n z e n t is de fondsenmarkt zeer verdeeld geweest. Dagen van opwinding en van sterk opwaartsche bewegingen zijn afgewisseld door loome beurzen. Toch was per saldo de stemming bepaald vast te noemen.

Dit was ook het geval voor *beleggingswaarden*. Nu de toekomst van den Gulden niet meer een onderwerp van dagelijksch gesprek uitmaakt, is de rust op de beleggingsmarkt geheel en al teruggekeerd. De gewone fluctuaties zijn hier natuurlijk wel te constateeren, doch deze gaan geheel en al buiten den stand van den Gulden, gemeten aan den Dollar, om. Zoo was het b.v. opvallend, hoe op den laatsten dag van de berichtperiode de markt voor inheemsche beleggingswaarden een eenigszins zwaar voorkomen had, doch dat tegelijkertijd Indische obligaties, in Dollars, ook gedrukt waren. Vermoedelijk heeft men hier dan ook met geheel andere factoren te doen, i.c. met realisaties van een deel der beleggingsportefeuille, en omzetting in goede aandelensoorten, nu de aandelenmarkt iets meer weerstand heeft betoond.

Van *buitenlandsche staatsfondsen* waren Mexicaansche soorten gevraagd in verband met de aanstaande hervatting van de couponbetaling.

	26 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling
6 %/o Nederland 1922	99 ³ / ₈	99 ³ / ₈	99 ³ / ₈	+ ³ / ₈
5 %/o „ 1918	88 ⁷ / ₈	89 ¹³ / ₃₂	88 ³ / ₂	— ³ / ₈
4 ¹ / ₂ %/o „ 1916	86 ⁷ / ₁₆	87	86 ³ / ₂	+ ¹ / ₁₆
4 %/o „ 1916	78 ⁵ / ₈	78 ⁹ / ₁₆	78 ³ / ₄	— ³ / ₈
3 ¹ / ₂ %/o „	73 ³ / ₄	—	—	—
3 %/o „	63	61 ³ / ₄	61 ¹ / ₂	— ¹ / ₂
2 ¹ / ₂ %/o Cert. N. W. S.	51 ¹ / ₂	50 ³ / ₈	50 ³ / ₈	— ¹ / ₈
7 %/o Oost-Indië 1921	100 ³ / ₈	100 ¹¹ / ₁₆	101 ¹ / ₁₆	+ ⁷ / ₁₆
6 %/o „ 1919	97 ⁷ / ₁₆	98 ¹ / ₁₆	98 ¹ / ₄	+ ¹³ / ₁₆
5 %/o „ 1915	90 ³ / ₄	90 ³ / ₄	90 ³ / ₄	+ ³ / ₄
5 %/o Rusland 1906	4 ³ / ₂	4 ³ / ₂	4 ⁵ / ₁₆	— ⁹ / ₁₆
4 %/o Rusl. bij Hope & Co.	4 ¹³ / ₁₆	—	4 ¹³ / ₁₆	— ¹ / ₈
4 %/o Japan 1899	64 ³ / ₄	—	65 ¹ / ₂	+ ³ / ₄
5 %/o Brazilië 1895	42 ³ / ₄	44 ³ / ₈	43 ⁹ / ₁₆	+ ¹³ / ₁₆
8 %/o San Paulo 1921	95 ³ / ₄	95 ¹³ / ₁₆	95 ³ / ₂	+ ³ / ₄
6 %/o Amsterdam 1920	100	—	—	—
7 %/o Rotterdam 1920	100 ³ / ₄	100 ¹³ / ₁₆	102 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄

De *petroleumafdeeling* heeft gedurende de geheele week de aandacht getrokken. De tendens was hier meestal opgewekt, hoewel pas tegen het einde der week een krachtiger rijzing zich heeft kunnen voltrekken, althans wat het hoofdfonds betreft. Aandeelen Geconsolideerde daarentegen hebben voortdurend een langzame opwaartsche beweging te aanschouwen gegeven. Hier vielen wederom de koopers op te merken, die zich reeds lang voor het fonds interesseerden; bovendien trad het publiek wat meer naar voren.

De *rubbermarkt* was min of meer gedrukt in verband met de reactie van den prijs van het product te Londen en het uitblijven van groote Amerikaanse aankopen.

Ook *tabaks-aandeelen* waren niet geanimeerd, voornamelijk ten opzichte van aandelen Senembah, als gevolg van minder gunstige oogstgeruchten omtrent deze laatste onderneming.

De *suikermarkt* was aanvankelijk zeer opgewekt. De Cubanoteeringen bleven vast en de afdoeningen van de V.J.S.P. vonden regelmatig op de basis van f 16 per picol voor superieur plaats. Hoewel dit ook nog op het einde der week het geval was, had de lagere Cubaprijs toch nog meer invloed op onze markt, zoodat het niveau ietwat reageerde.

De *afdeeling voor binnenlandsche industriele aandeelen* had bij kleine omzettingen een beter aanzien.

De *scheepvaartmarkt* heeft vooral tegen het einde der berichtperiode een verrassing bezorgd. Reeds waren tevoren wel enkele aankopen te constateeren geweest, o.a. van aandelen Kon. Ned. Stoomboot Mij. in verband met het in de vaart brengen van eenige opgelegde schepen der Mij., doch toen bovendien de mildere bepalingen ten aanzien van de bezetting van het Ruhrgebied bekend werden, brak het optimisme zich over de geheele linie baan. Toch werden de aan-

	26 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	110	110 ¹ / ₂	111 ¹ / ₄	+ ¹ / ₂
Incasso Bank	88	88 ¹ / ₄	88 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Koloniale Bank	188 ¹ / ₂	180 ³ / ₄	184 ¹ / ₂	— 4
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	128	126 ⁷ / ₈	126 ⁷ / ₁₆	— ¹ / ₁₆
Rotterd. Bankvereniging ..	89 ¹ / ₂	—	—	—
Van Berkel's Patent	38 ³ / ₄	38	37 ¹ / ₂	— ³ / ₄
Gouda Kaarsen	66	—	71	+ 5
Holl. Draad- en Kabelfabriek	66 ¹ / ₂	65	67	+ ¹ / ₂
A. Jurgens' Ver. Fabr. g. aand.	54	56 ¹ / ₄	56 ¹ / ₄	+ 2 ¹ / ₄
„ „ pr. aand.	60	63	64	+ 4
Leerdam Glasfabrieken	29 ³ / ₄	—	27 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₄
Philips' Gloeilampenfabriek	260 ¹ / ₄	260	—	— ¹ / ₄
Vereenigde Blikfabrieken ..	105	—	—	—
Vereen. Chemische Fabrieken	45 ¹ / ₄	44 ¹ / ₂	—	— ³ / ₄
Compania Mercantil Argent.	15	14 ³ / ₄	15 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	191 ¹ / ₈	182 ⁷ / ₈	187	— 4 ³ / ₈
Handelsver. Amsterdam	510 ¹ / ₂	496	507	— 3 ¹ / ₂
Handelsverg. Reiss & Co.	27 ¹ / ₂	27	27 ¹ / ₂	—
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	193 ¹ / ₂	190	190 ¹ / ₄	— 3 ¹ / ₄
Linde Teves & Stokvis	69	68 ¹ / ₂	69	—
Redjang Leborg Mij. d. Mij.	123	118	117	— 6
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	143 ¹ / ₄	144 ³ / ₄	151 ³ / ₄	+ 8 ¹ / ₂
Kon. Petroleum-Mij.	396 ⁷ / ₈	408 ⁷ / ₈	415 ¹ / ₈	+ 18 ¹ / ₄
Phoenix Oil	76	77	79 ³ / ₄	+ 3 ³ / ₄
Amsterdam-Rubber-Mij.	150 ⁷ / ₈	144 ³ / ₄	144	— 6 ⁷ / ₈
Kendeng Lemboe	197	190 ¹ / ₂	192 ¹ / ₄	— 4 ³ / ₄
Oost-Java-Rubber-Mij.	229	223 ¹ / ₂	222 ¹ / ₄	— 6 ³ / ₄
Deli-Batavia Tabak Mij.	301 ¹ / ₂	291 ¹ / ₂	296	— 5 ¹ / ₂
Deli-Maatschappij	285	282 ¹ / ₂	289 ³ / ₄	+ 4 ³ / ₄
Senembah-Maatschappij ..	241 ⁵ / ₈	234 ¹ / ₄	241	— ⁵ / ₈

deelen der z.g. „wilde” vaart nog het meest gefavoriseerd. Zoo boekten aandelen Oostzee, Triton, Maas, Houtvaart, e.d. alle zeer beteekenende voordeelige koersverschillen, waarbij zich de aandelen van de vaste routes bevarende maatschappijen aansloten.

	26 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	80 ¹ / ₄	79 ¹ / ₄	88 ³ / ₄	+ 8 ¹ / ₂
„ „ „gem. eig.	67	66	74 ¹ / ₄	+ 7 ¹ / ₄
Hollandsche Stoomboot-Mij.	20	22 ¹ / ₄	26 ¹ / ₄	+ 6 ¹ / ₄
Java-China-Japan-Lijn	85	85	90 ¹ / ₂	+ 5 ¹ / ₂
Kon. Hollandsche Lloyd ...	9 ¹ / ₈	9 ¹ / ₂	10 ³ / ₄	+ ¹ / ₈
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	57 ¹ / ₂	62 ¹ / ₂	72 ¹ / ₂	+ 15
Konink. Paketvaart-Mij.	124	121	126 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₂
Maatschappij Zeevaart	57	57 ¹ / ₂	65	+ 8
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	116	115 ¹ / ₂	121	+ 5
Nievelt Goudriaan	85	85 ¹ / ₄	94 ¹ / ₂	+ 9 ¹ / ₂
Rotterdamsche Lloyd	121 ¹ / ₂	119	126 ¹ / ₂	+ 5
Stoomv.-Mij. „Nederland” ..	137 ¹ / ₄	137	144	+ 6 ³ / ₄
„ „ „Noordzee” ..	22	22	27	+ 5

De *Amerikaansche markt* was, in aansluiting aan New York, ook hier kalm. Bovendien werd veel van de aandacht van beurshandel en publiek geabsorbeerd door den handel op de overige afdeelingen.

	26 Nov.	30 Nov.	3 Dec.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	63	63 ¹⁵ / ₁₆	63 ⁹ / ₁₆	+ ⁹ / ₁₆
Anaconda Copper	81 ¹ / ₁₆	82 ⁷ / ₁₆	82 ¹³ / ₁₆	+ ¹ / ₂
Studebaker Corp.	112 ¹ / ₈	111 ³ / ₈	113 ³ / ₈	+ ¹ / ₂
Un. States Steel Corp.	101 ³ / ₈	101 ¹ / ₂	102 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₂
Atchison Topeka	106 ¹ / ₄	106 ³ / ₈	105 ¹⁵ / ₁₆	— ¹ / ₁₆
Erie	19 ³ / ₈	20	20 ¹ / ₄	+ ⁷ / ₈
Southern-Pacific	94 ¹ / ₂	95 ³ / ₈	95	+ ¹ / ₂
Union Pacific	141 ⁵ / ₈	142	142 ¹⁵ / ₁₆	+ ¹ / ₁₆
Int. Merc. Marine orig. gew.	9 ¹ / ₈	8 ¹³ / ₁₆	9 ¹ / ₄	+ ¹ / ₈
„ „ „ „ pref.	36 ¹ / ₂	34	35 ¹ / ₂	— 1

De *geldmarkt* bleef ruim; prolongatie bleef doorlopend a 4 pCt. ruim verkrijgbaar.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

4 December 1923.

Groote wereldverscheppingen van tarwe hebben wederom eens bevestigd, dat er dit jaar werkelijk geen gebrek aan broodgraan zal zijn. Belangrijk is hierbij het feit, dat het deel dat Rusland bijdraagt van week tot week toeneemt. Het is geen wonder dat Amerika dit met leede oogen aanziet. In de Staten waren er velen die maar gedeeltelijk geloof schonken aan de verhalen over groote zaken in tarwe met Rusland, maar de wekelijksche opgaven der verscheppingen toonen onwederlegbaar aan, dat in Rusland wederom een gevaarlijk mededinger gezien moet worden. Gevaarlijk in zoverre de lage prijzen niet gauw den Russischen exporthandel zullen stop zetten. Verbetering in de

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	3 Dec. 1923	26 Nov. 1923	4 Dec. 1922
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.				
1 Dec. '23	104	73	45	12,70	10,40	23,10	Tarwe*	12,60	12,50	13,75
24 Nov. '23	103	72 ³ / ₈	42 ³ / ₈	13,20	10,75	23,05	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	9,50	9,60	11,70
1 Dec. '22	119 ¹ / ₂	71 ⁷ / ₈	43 ⁷ / ₈	11,55	7,70	18,95	Mais (La Plata)..... ²⁾	206,—	202,—	196,—
1 Dec. '21	113 ¹ / ₂	47 ⁷ / ₈	32 ³ / ₈	12,25	7,85	17,40	Gerst (48 lb. malting).... ²⁾	195,—	190,—	196,—
1 Dec. '20	168	68 ³ / ₈	45 ³ / ₈	17,40 ¹⁾	9,30	18,90	Haver (38 lb. white clipp.) ¹⁾	10,50 ⁴⁾	10,50 ⁴⁾	11,25
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ³ / ₈	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	13,45	13,30	13,60
							Lijnzaad (La Plata) .... ³⁾	460,—	461,—	422,—

¹⁾ Per Februari.

¹⁾ p. 100 KG. ²⁾ p. 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.

⁴⁾ Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat. ⁴⁾ No. 3 Canada Haver.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	25 Nov./1 Dec. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	25 Nov./1 Dec. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	22.128	753.824	1.037.427	—	31.086	34.509	784.910	1.071.936
Rogge	9.393	445.781	329.814	—	485	—	446.266	329.814
Boekweit	644	24.399	11.960	—	—	—	24.399	11.960
Mais	8.882	590.189	883.371	—	73.715	91.226	663.904	974.597
Gerst	5.287	260.442	144.206	—	14.018	4.546	274.460	148.752
Haver	2.482	67.242	102.893	—	533	50	67.775	102.943
Lijnzaad	4.491	134.268	169.387	—	53.544	72.938	187.812	242.325
Lijnkoek	3.842	173.495	118.731	—	—	1.547	173.495	120.278
Tarwemeel	5.905	120.654	60.264	—	4.754	7.110	125.408	67.374
Andere meelsoorten	—	1.592	9.181	—	—	2.615	1.592	11.796

prijzen is dus nauwelijks te verwachten, terwijl van de plannen betreffende steun aan de boeren ook al heel weinig gehoord wordt. De uitzaaï van wintertarwe heeft onder gunstige omstandigheden plaats gehad. Men spreekt echter van eenige reductie in de bezaaide opervlakte. Vooral Winnipeg was aanvankelijk flauw gestemd, doch na van 93¹/₂ tot 91¹/₂ gedaald te zijn, sluit de markt op 3 December op 93¹/₂. In denzelfden tijd liepen de prijzen in Chicago eveneens voor den December-termijn van 102¹/₂ tot 101¹/₂, doch sluiten op 3 December op 105. Men ziet dus in verhouding is Chicago aanmerkelijk vaster geweest. De meest belangrijke oorzaak voor deze verhooging zal wel zijn de afname van den zichtbaren voorraad zoowel in de Vereenigde Staten als in Canada, te zamen met ruim 8¹/₂ mill. bushels. In Buenos Aires was de stemming flauw. De December termijn daalde van 13,30 tot 12,60, de Februari-termijn van 11,50 tot 11,35. De nieuwe oogst wordt eenigszins vertraagd door regen, doch in het algemeen schijnen de vooruitzichten toch nog uitstekend te zijn.

Wat Australië betreft, omtrent den oogst hebben wij geen nieuwe cijfers ontvangen, maar Australische tarwe wordt nog niet tot voor Europa concurrerende prijzen aangeboden. De reden hiervan is dat Japan op groote schaal koper is geweest van de Australische tarwe. Niet minder dan 25 volle ladingen zouden door Japan gekocht zijn voor Januari-verscheping. Misschien dat dit nieuws ook een stimulerend invloed heeft gehad op de Chicago-markt.

Oogstberichten uit Rusland zouden natuurlijk van het grootste belang zijn, doch terwijl wel nu en dan berichten gelanceerd worden, durft men er nog niet op afgaan. Indien de berichten juist zijn, zou de uitzaaï van wintertarwe van 30 tot 50 pCt. gereduceerd zijn. Dat dit alleen aan het weer te wijten zou zijn, lijkt ons onwaarschijnlijk. Men hoopte het tekort in te halen door grooteren uitzaaï van zomertarwe, doch indien de cijfers juist zouden zijn, zou het toch een zeer ongunstig bericht zijn.

Rogge is in Chicago wel eenigszins met tarwe gestegen na aanvankelijk evenwel meer gedaald te zijn. De Russische rogge echter is tamelijk dringend aan de markt, ofschoon meer aangeboden door her-verkoopten dan door de Russische Regeering zelf.

Voergranen blijven zeer vast gestemd, zoowel mais als gerst verbeterden verder in prijs. De goedkoopste maïssoort, die van Roemenië, was algemeen goed gevraagd en de prijzen beginnen die van Argentijnsche maïs zeer nabij te komen. De vraagprijzen voor deze laatste soort verbeterden echter eveneens, vooral ten gevolge van hoogere vrachten, want de termijnnoteringen in Buenos Aires waren eerder lager.

Zuid-Afrika biedt niet meer aan; stoomende 2de hands partijen worden goed op prijs gehouden.

Tusschen de Noord-Amerikaansche en Europeesche maïs-markten is feitelijk nog geen contact. In Chicago daalden de prijzen niet verder. De aanvoeren van nieuwe maïs zijn op het oogenblik zeer ruim, doch men verwacht dat ze weer spoedig zullen verminderen, aangezien de tegenwoordige

prijzen den boeren niet bevalt.

Eerst werd weinig aangeboden en het gevolg is geweest een voortdurend stijgende markt, waarbij Hamburg en Scandinavië den toon aangaven.

Haver fluctueerde in den laatsten tijd zeer weinig. Canadese haver, die lager geoffreerd werd, trok eenige belangstelling in Nederland.

Lijnzaad verbeterde iets in prijs voor nieuwe oogstposities, voornamelijk ten gevolge van regen in Argentinië, waardoor verkoopten meer terughielden. Bovendien zijn de vrachten hooger wat vooral de prijzen voor ouden oogst beïnvloedt, die bijna niet meer wordt aangeboden.

SUIKER.

De afgelopen week kenmerkte zich door eene reactie op de Amerikaansche suikermarkt, alwaar prijzen gestadig afbrokkelde. De vraag naar disponibile suiker verflauwde en de notering voor Spot Centrifugaal liep van d.c. 7,78 bij opening, terug tot d.c. 7,41 aan het einde der week, terwijl de noteringen op de termijnmarkt vóór December/Januari, Maart, Mei en Juli bij eene opening van resp. 5,83, 4,68, 4,77 en 4,88 terug liepen tot 5,23, 4,59, 4,69 en 4,77. Prompte Cubasuiker, welke aan het einde der voorafgaande week nog tot d.c. 6,— c.&f. New York werd verhandeld, vond aan het einde der verslagperiode tot d.c. 5,75 koopers. De daling van Amerika beïnvloedde vrijwel alle overige suikermarkten en men verwacht thans met belangstelling de raming van Guma voor den volgenden Cuba-oogst.

De laatste Cuba-statistiek geeft de volgende cijfers te zien:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangst 24 Nov. '23.	714	10.525	22.812
Tot. sedert 1 Dec. '22-24 Nov. '23	3.478.899	3.883.037	3.936.000
Weekexport 24 Nov. '23	15.531	39.186	77.879
Totale export 1 Jan.-24 Nov. '23	3.430.680	3.811.634	2.334.740
Totale voorraad 24 Nov. '23	47.034	80.000	997.459

In Engeland, waar disponibile suiker nog zeer schaarsch is, verhoogden Raffinaderen in het begin der week hunne prijzen met Sh. 2/- tot Sh. 3/-, doch liepen prijzen voor termijnsuiker sterk terug.

Voor Frankrijk wordt de oogst 1923/24 van geraffineerde suiker door het Syndicaat van Frausche Suikerfabrikanten geraamd op 415.200 tons, tegen 437.960 tons voor het afgelopen jaar, hetgeen een achteruitgang van 22.750 tons of 5 pCt. zou betekenen.

Op Java werden door de V.J.S.P. nog eenige kleine verkoopen uit oogst 1914 tot stand gebracht tot f 16,— voor Superieur en f 15,25 voor No. 16 en hooger, terwijl disponibile suiker uit den ouden oogst tot f 20,75 en later tot f 20,25 werd verhandeld. Uit den nieuwen oogst vonden nog herverkoopen plaats van Superieur, Mei-levering tot f 19,—, Juli tot f 16,37¹/₂ en f 16,50 en Augustus tot f 16,25.

Hier te lande opende de markt willig en vonden verkoopen plaats tot f 33,50 voor Maart/Mei en f 31,50 voor Augustus. Ten gevolge der daling in New York zakten ook hier de prijzen belangrijk in en was aan het slot het aanbod overheerschend met de volgende noteringen: December f 32,50, Maart/Mei f 30½ en Augustus f 28,87½, waartoe aanbod. De omzet gedurende de afgelopen week bedroeg bijna 13.000 tons, terwijl de omzet gedurende de afgelopen maand 33.750 tons beliep.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdamer Maart	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Meijuni	Amer. Gr. nulated c.i.f. November	
29 Nov. '23	f 32	Sh. 63/9	Sh. 25/-	—	\$ 7,78
22 " '23	31¼	60/9	25/3	—	7,53
29 Nov. '22	23 10/16	56/-	20/-	23/3	5,78
29 Nov. '21	21½	54/6	18/9	21/6	4,11
4 Juli '14	11 13/32	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Notering voor Loco-Katoen. (Middling Uplands.)

	30 Nov. 1923	23 Nov. 1923	16 Nov. 1923	29 Nov. 1922	30 Nov. 1921
New York voor Middling ...	37,35 c	35,90 c	34,80 c	25,45 c	18,05 c
New Orleans voor Middling	35,75 c	34,25 c	34,— c	25,25 c	17,25 c
Liverpool voor Fy Middling	21,72 d	20,49 d	20,29 d	14,82 d	11,30 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen).

	1 Aug. '23 tot 30 Nov. '23		Overeenkomstige periode	
	1922	1921	1922	1921
Ontvangsten Gulf-Havens.	3.794	3.458	2.990	593
" Atlant.Havens				
Uitvoer naar Gr. Brittannië	808	760	1.344	1.332
" " 't Vasteland.	1.344	1.344	250	442
" " Japan	250	216		

Voorraden.

(In duizendtallen balen).

	30 Nov. '23		Overeenkomstig tijdstip	
	1922	1921	1922	1921
Amerik. havens	1.045	1.097	1.448	1.523
Binnenland	1.242	1.447	—	—
New York	—	—	—	—
New Orleans	—	—	—	—
Liverpool	218	377	517	—

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sous, Manchester, d.d. 28 November 1923.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn zeer vast en thans opnieuw ¼ d. per lb. hooger. Verkoopen zijn vrij bevreemdend geweest, doch door de Industrie zijn dit jaar 36.000 balen minder afgenomen dan verleden jaar. Voor Perukatoen bestaat een goede vraag. Deze week zijn 6000 balen verkocht tegen een totaalcijfer van 19.000 balen. Prijzen van Egyptische katoen zijn wat rustiger, hoewel ten slotte de verhooging deze week weer 140 punten is. De voorraad te Alexandrië is 80.000 cantars meer dan verleden jaar om dezen tijd.

Amerikaansche garens, zoowel cops als boomen, zijn vaster, doch verkoopen blijven moeilijk, hoewel er meer aanvragen aan de markt zijn. In enkele gevallen hebben Spinners concessies gedaan en zijn orders tot stand gekomen, doch van groote transacties hoort men weinig. Biedingen van Indië zijn beter en in 40er en 44er mule zijn enkele orders geboekt. Voor binnenlandsch gebruik zijn enkele partijen verkocht in getwijnde garens, hoofdzakelijk 40/2, terwijl er ook vraag naar andere nummers bestaat. De exporthandel hokt weer eenigszins, hoewel voor Holland zaken gedaan zijn speciaal in voorradige garens. Egyptische garens zijn zeer vast en er zijn deze maand groote zaken gedaan in 60er twist en 80er weft voor sateens, zoodat vele Spinners maandenlang bezet zijn. Enkele biedingen voor Bombay zijn geboekt in 60/2 en 84/2 gemericeerd en er zijn nog verdere orders aan de markt. Het resultaat van de stemming van de Spinners Federation heeft een einde gebracht aan den georganiseerden kor-

ten tijd. Het voorstel om hiermede door te gaan werd ondersteund door slechts 37,87 pCt. van de spindles, terwijl bovendien 28,05 pCt. voor een 32-urige week gestemd hebben. Dit is in totaal slechts 65,92 pCt., dus belangrijk minder dan de 80 pCt., die noodig is om een dergelijk besluit door te voeren. De conclusie, die men van deze cijfers kan trekken is wel dat de toestand in de spinnerijen beter is dan eenige maanden geleden.

Prijzen voor manufacturen stijgen dagelijks en hierdoor zijn weer verschillende aanvragen verhaast, terwijl de biedingen ook beter zijn, speciaal voor gebleekte goederen en stapels voor Indië. Ook van China komen orders binnen en speciaal in geveerde goederen zijn flinke partijen geboekt. Wel zijn verschillende biedingen nog te laag, zoodat verschillende zaken afspringen, doch fabrikanten hebben hun positie wel kunnen verbeteren en op het oogenblik is er meer werk voor de weeftouwen van Lancashire, dan sedert geruimen tijd het geval is geweest. Men moet nog afwachten, of deze verbetering van duurzamen aard zal zijn, omdat men niet weet of de overzeesche markten werkelijk deze hooge kostprijzen zullen kunnen betalen. Koopers zijn over het algemeen zeer voorzichtig en koopen alleen voor directe behoefte, zoodat er dan ook weinig orders voor latere levering geboekt zijn.

21 Nov. 28 Nov. Oost. koersen. 20 Nov. 27 Nov.

Liverpoolnoteringen.	T.T. op Indië	1/4 1/8	1/5 1/8
F.G.F. Sakellarides	24,65 26,05	T.T. op Hongkong	2/3 1/2 2,3 3/4
G.F. No. 1 Oomra	13,10 14,10	T.T. op Shanghai	3/4 1/8 3/4 1/8

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdenrijk.)

Noteringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
1 Dec. 1923	383.000	22.800	640.000	28.000	5 1/32
24 Nov. 1923	423.000	23.225	534.000	28.600	4 29/32
17 " 1923	465.000	23.500	564.000	29.000	4 27/32
1 Dec. 1922	1.536.000	16.675	2.199.000	21.900	6 1/2

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelooopen week	Sedert 1 Juli	Afgelooopen week	Sedert 1 Juli
1 Dec. 1923.....	87.000	1.839.000	213.000	4.241.000
1 Dec. 1922.....	67.000	1.530.000	184.000	3.232.000

NEDERLANDSCH-INDISCHE THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 31 October 1923	22.354
Sedert aangevoerd	22.119
	44.473
Sedert afgeleverd	12.596
Voorraad heden	31.877
Waarvan in de eerste hand	18.660

Amsterdam, 30 November 1923.

RUBBER.

De rubbermarkt is zeer onregelmatig geweest gedurende de afgelopen week en de prijzen zijn gedaald, hoofdzakelijk ten gevolge van likwidatie's in de Londensche markt.

De slotnoteringen zijn:

			einde voorafgaande week:
Prima Crêpe	December	76 ct.	79 1/2 ct.
" "	Jan./Maart	77 1/2 "	80 1/2 "
" "	April/Juni	80 "	81 "
Smoked Sheets	December	76 1/2 "	79 1/2 "
" "	Jan./Maart	78 "	80 1/2 "
" "	April/Juni	80 "	81 "

4 December 1923.

COPRA.

De markt was deze week vaster gestemd. Er kwam plotseling meer vraag voor Copra stoomend op Holland. Het aanbod hiervan was ruim, en er kwamen dan ook groote zaken tot stand.

Het aanbod op Hamburg blijft gering.

De noteeringen zijn:

Ned. Ind. f.m.s. dichtbijstoomend....	f 34¼
" " " veraf "	" 33¼
" " " November afl.	" 33¾
" " " December "	" 33¾
" " " Januari "	" 33,-

3 December 1923.

VERKEERSWEZEN.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol kanaal	Rotter- dam	Engel- land
26 N.-1 Dec. 1923	—	13/4 2	—	3/2	21/3	21/3
19-24 Nov. 1923	—	13/6 2	—	3/9	22/3	22/3
27 N.-2 Dec. 1922	—	—	14/8½	3/7	28/5	28/5
28 N.-3 Dec. 1921	—	—	4/-	4/-	25/-	25/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Gothen- burg
26 N.-1 Dec. '23	6/7½	9/10	10/7½	14/5	5/10	8/-
19-24 Nov. '23	6/6	9/10	10/5	14/9	5/-	6/9
27 N.-2 Dec. '22	7/-	10/9	12/1	11/10	5/7	8/-
28 N.-3 Dec. '21	7/9	12/6	15/6	19/-	6/-	8/9
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Prima West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
	26 Nov.-1 Dec. 1923..	26/-	28/-	27/8
19-24 November 1923..	25/-	28/-	27/8	27/6
27 Nov.-2 Dec. 1922..	26/9	30/-	35/-	32/-
28 Nov.-3 Dec. 1921..	20/-	—	35/-	37/6
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 KG.

RIJNVAART.

Week van 25 November—1 December 1923.

De aanvoeren van zeezijde bleven stationnair.

De beschikbare voorraad Rijnschepen bleef voldoende.

De daghuren naar de Rijnstations voor groote Duitsche en Hollandsche schepen bedroegen gemiddeld 1½ resp. 1¼ ct. en voor kleinere schepen 2 à 2½ ct.

De gemiddelde dagvracht naar den Bovenrijn- en Main- stations bedroeg gemiddeld f 1,20 resp. f 1,40 per last.

De waterstand bleef gunstig. Naar den Bovenrijn werd op 2,20 Mtr. en naar den Benedenrijn op vollen diepgang afgeladen.

Het sleeploon werd gemiddeld genoteerd volgens het 80 ct.-tarief.

INKLARINGEN.

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	October 1923		October 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	9	7.397	18	12.054
Groot-Brittannië	132	95.971	130	99.297
Duitschland	30	51.713	46	56.750
Noorwegen	3	1.466	5	4.204
Zweden	24	13.493	25	16.460
Denemarken....	7	7.865	5	2.347
Rusl.-Oostz.hav.	23	28.737	8	11.071
Finland.....	29	23.052	45	26.297
België.....	—	—	5	5.102
Frankrijk.....	7	6.604	3	2.109
Spanje.....	—	—	2	1.789
Portugal.....	6	5.277	4	2.923
Italië.....	4	4.291	—	—
Oostenr.-Hong., Griekenland..	1	735	—	—
Levant.....	1	1.824	2	2.871
And. Midd. Zeeh.	3	2.979	1	1.054
Ov. Westk. Afrika	3	5.541	2	3.367
Ned. Oost-Indië.	10	44.312	7	27.417
Vereen. Staten..	4	12.753	1	6.227
Midden-Amerika	1	1.809	4	14.038
Ned. West-Indië- Ned. Antillen.	4	7.912	3	6.556
Argent., Urug...	4	17.098	3	13.855
Chili.....	—	—	2	4.042
Totaal	305	340.829	321	319.830
Periode 1 Jan.— 31 October 1)....	2.719	3.159.240	2.585	2.766.146
Nationaliteit				
Nederlandsche..	143	196.265	131	176.390
Britsche	60	56.217	64	55.690
Duitsche	63	46.905	93	49.357
Noorsche.....	15	14.412	10	11.984
Belgische.....	1	1.157	4	10.105
Fransche.....	2	2.740	1	1.188
Zweedsche.....	15	9.350	14	9.948
Deensche.....	1	760	3	1.987
Vereen. Staten.	2	8.567	1	3.181
Andere.....	3	4.456	—	—
Totaal	305	340.829	321	319.830

1) 1913, 2.074 schepen met 2.359.317 N. R. T.

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

ADVERTENTIËN.

The Anglo-South American Bank, Ltd.

Kapitaal en Reserves meer dan £ 13.000.000,—.

Argentinië - Chili - Urugay - Peru
Mexico - New York - Parijs -
Barcelona - Bilbao - Madrid - Vigo
Sevilla - Valencia.

Bank- en Wisselzaken,
Handelscredieten.
Incasseeren van documentaire
wissels.
Aan- en verkoop van Effecten.

Hoofdkantoor: 62 Old Broad Street, London E.C.